

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ
ЧЕРВЕНЬ 2026 РОКУ

Впровадження порядку денного «Жінки, мир, безпека»: уроки на основі досвіду України

МАРІЯ ЖЕЛТУХА, ЯРИНА ВОЛОШИН, КАТЕРИНА ШУНЕВИЧ

ЮРФЕМ

Асоціація жінок-юристок України

GIWPS

Georgetown Institute for
Women, Peace and Security

NEW LINES
INSTITUTE

FOR STRATEGY AND POLICY

Зміст

Передмова	3
Резюме.....	4
Контекстуальна основа	4
Політичні та практичні передумови: три етапи конфлікту	4
2014–2016 роки: становлення порядку денного ЖМБ та невідкладна мобілізація	5
2016–2021 роки: інституціоналізація, галузеві реформи та рання локалізація	7
2021–2025 роки: прискорення та переорієнтація порядку денного ЖМБ в умовах воєнного часу	9
ЖМБ і європейська інтеграція	13
Важлива роль жіночих організацій і лідерок у впровадженні принципів ЖМБ.....	14
Безперервність лідерства з 2014 року до сьогодні	14
Вплив на політику та глобальна адвокація	14
Жінки в центрі процесів відновлення та розбудови миру	16
Високий рівень локалізації ЖМБ: роль муніципалітетів і адаптація на рівні громад.....	17
Регіональні та місцеві плани дій щодо ЖМБ	17
Практичний вплив на місцевому рівні	19
Статус участі жінок у процесі ухвалення рішень під час реалізації порядку денного ЖМБ	19
Роль Коаліцій 1325 у впровадженні порядку денного ЖМБ	20
Впровадження порядку денного ЖМБ на лінії фронту й на деокупованих територіях.....	21
Стратегічні рекомендації за результатами впровадження порядку денного ЖМБ в Україні у воєнний час	22
Вивчені уроки.....	22
Структурні вразливості та «сліпі зони».....	25
Authors.....	27

NEW LINES INSTITUTE FOR STRATEGY AND POLICY

Наша місія полягає у формуванні принципового та прогресивного лідерства, заснованого на мирі та безпеці, глобальних спільнотах, моральних якостях, відповідальному управлінні та розвитку.

Наша мета — формувати зовнішню політику США на основі глибокого розуміння регіональної геополітики та систем цінностей цих регіонів.

Зміст та думки, висловлені в аналітичному звіті належать авторкам і не обов'язково відображають політику чи позиції New Lines Institute for Strategy and Policy.

Передмова

Протягом понад десятиліття російської агресії, а особливо після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році, Україна стала знаковим прикладом реалізації порядку денного «Жінки, мир, безпека» (ЖМБ). Вона стала першою країною, яка ухвалила Національний план дій з виконання порядку денного ЖМБ під час активної фази війни. Значною мірою рушійною силою цього процесу стали громадянське суспільство та жінки-лідерки, які стали фундаментом стійкості країни перед обличчям немислимих руйнувань. Їм вдалося перетворити порядок денний ЖМБ із нормативної політичної основи на практичний і життєво необхідний механізм зміцнення суспільної згуртованості, просування інституційних реформ, підтримки гуманітарного реагування та формування інклюзивного планування відновлення в умовах війни.

Цей спільний звіт, підготовлений спільно Асоціацією жінок-юристок України «ЮрФем», з New Lines Institute for Strategy and Policy та Джорджтаунським інститутом жінок, миру та безпеки, висвітлює еволюцію, вплив і досвід, здобутий у процесі використання порядку денного ЖМБ як практичного інструмента в Україні. Публікація виходить у критично важливий момент. У глобальному масштабі основоположні принципи Резолюції Ради Безпеки ООН 1325, яка започаткувала порядок денний ЖМБ, стикаються з політичним опором, зниженням пріоритетності та скороченням фінансування з боку основних союзників і донорів. Водночас Росія продовжує посилювати свої смертоносні атаки, а представники ООН повідомляють, що війна з кожним днем стає дедалі кровопролитнішою. На тлі цієї невизначеності та в момент запровадження Україною нового Національного плану дій з виконання Резолюції ЖМБ на 2026–2030 роки цей звіт наводить переконливі аргументи на користь подальшої активної участі й фінансування. Висвітлюючи досягнення України разом із ризиками відступу від досягнутого прогресу, він підкреслює нагальну необхідність усунення структурних вразливостей, які досі перешкоджають просуванню порядку денного ЖМБ, заради справедливого та сталого майбутнього.

Крім того, у звіті наголошується, що громадянське суспільство стало одночасно операційним партнером держави та її моральним орієнтиром, повертаючи державну політику на належний шлях щоразу, коли офіційні зобов'язання послаблюються. Сьогодні такий механізм підзвітності особливо необхідний, оскільки нещодавні зміни у внутрішньому законодавстві створюють загрозу скасування важко здобутих гарантій захисту жінок, сімей і громадянського простору. Зрештою, досвід України доводить, що за умови ефективної адаптації принципів ЖМБ до місцевого контексту та їх реалізації через справжню співпрацю між усіма зацікавленими сторонами вони посилюють спроможність інституцій реагувати на суспільні потреби та допомагають закласти основу для більш сталого й інклюзивного відновлення.

Партнерство між «ЮрФем», з New Lines Institute for Strategy and Policy та Джорджтаунським інститутом жінок, миру та безпеки уособлює те ідеальне поєднання місцевої ініціативи та міжнародної солідарності, яке необхідне для підтримки динаміки розвитку України в умовах війни. «ЮрФем» і надалі залишається піонером у просуванні справедливості, підзвітності та орієнтованих на постраждалих підходів безпосередньо на місцях, тоді як з New Lines Institute for Strategy and Policy і Джорджтаунський інститут жінок, миру та безпеки забезпечують ґрунтовний стратегічний аналіз, необхідний для просування цих пріоритетів на глобальному рівні. Що найважливіше, цей спільний звіт руйнує застаріле уявлення про те, що порядок денний ЖМБ є лише другорядним питанням соціальної політики або бажаним, але необов'язковим доповненням. У ньому наведено незаперечні аргументи на користь того, що концепція ЖМБ є нагальною необхідністю у сфері національної безпеки та державного врядування, що потребує координації на найвищому міжвідомчому рівні між секторами оборони, зовнішньої політики, правосуддя та відновлення. Для міжнародних партнерів, які прагнуть збереження України та її перемоги, підтримка цього порядку денного більше не є питанням вибору — це стратегічна необхідність для забезпечення стійкого, демократичного та справедливого майбутнього регіону.

Ана Лежава

Старша спеціалістка з питань політик та керівниця українського напрямку
Джорджтаунський інститут жінок, миру та безпеки

Резюме

Україна є унікальним прикладом держави, яка реалізує порядок денний «Жінки, мир, безпека» (ЖМБ) в умовах масштабної війни, що триває. Починаючи з 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році, безпрецедентні масштаби й інтенсивність російської збройної агресії водночас прискорили інституційний розвиток і викрили структурні прогалини в управлінні з урахуванням гендерних аспектів. Це створило надзвичайне навантаження на державні інституції та служби. Водночас війна продемонструвала ключову роль громадянського суспільства та жіночих організацій у реалізації порядку денного ЖМБ в Україні, а також важливість його локалізації та впливу лідерок на формування цього процесу.

Досвід України демонструє, що коли порядок денний ЖМБ ефективно локалізується, інтегрується в національні реформи та підтримується гнучкими суб'єктами громадянського суспільства, він може функціонувати як основа, що зміцнює інституційну спроможність, підвищує стійкість громад і забезпечує реагування, орієнтоване на постраждалих, навіть в умовах жорстких обмежень воєнного часу.

У той час як Україна готується перейти на новий етап реалізації програми з ухваленням нового Національного плану дій на 2026–2030 роки та потенційно здійснити перехід від активних бойових дій до етапу миру й відновлення, інституційні здобутки попередніх років формують міцне підґрунтя для подальшої стійкості. Міжнародні партнерства та донорська підтримка відіграли вирішальну роль у розширенні масштабів і забезпеченні стабільності цих зусиль. Водночас подальший розвиток потребуватиме забезпечення сталості механізмів ЖМБ в умовах, коли обсяги міжнародної донорської підтримки можуть поступово скорочуватися. Це вимагатиме стратегічного переходу до посилення відповідальності та провідної ролі національних інституцій, інтеграції пріоритетів ЖМБ у процеси державного бюджетування й планування, а також зміцнення механізмів міжсекторної координації.

Загалом шлях України ілюструє як трансформаційний потенціал, так і структурні обмеження реалізації політики ЖМБ в умовах активного збройного конфлікту. Він демонструє, що прогрес можливий за умови скоординованих зусиль державних інституцій, суб'єктів громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Водночас досвід України підкреслює, що довгострокова ефективність залежить від сталого розвитку, інклюзивної участі та збалансованого підходу, який не обмежується нагальними питаннями безпеки, а комплексно охоплює ширші аспекти гендерної рівності та відновлення.

Контекстуальна основа

Політичні та практичні передумови: три етапи конфлікту

Порядок денний «Жінки, мир, безпека» (ЖМБ) бере свій початок із Резолюції Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй 1325, ухваленої у 2000 році. У ній визнається непропорційний вплив збройних конфліктів на жінок і дівчат, а також міститься заклик забезпечити їх повноцінну участь в ухваленні рішень у сфері миру й безпеки, запобігати гендерно зумовленому насильству (ГЗН) і захищати населення, яке постраждало від конфлікту. Наступні резолюції розширили цю структуру, утвердивши ЖМБ як комплексну політичну програму, що поєднує питання безпеки, правосуддя та гендерної рівності в контексті запобігання конфліктам, реагування на них і відновлення. Порядок денний ЖМБ ґрунтується на чотирьох основних напрямках: запобігання ГЗН і конфліктам через гендерно-чутливі підходи; захист жінок і дівчат від насильства, пов'язаного з конфліктом; участь жінок на всіх рівнях ухвалення рішень у процесах миру й безпеки; а також допомога та відновлення, що гарантують врахування специфічних потреб жінок і дівчат під час постконфліктної відбудови та гуманітарних заходів.¹

Аналіз реалізації Україною порядку денного ЖМБ на трьох різних етапах збройної агресії Росії демонструє, як розвивалися інституційні заходи реагування відповідно до змін у характері й умовах конфлікту. Дослідження основних інституційних трансформацій у провідних секторах дає змогу простежити, як із часом взаємодіяли нагальність викликів, політична воля, міжнародна підтримка й інституційний потенціал. Аналіз охоплює міжгалузеві інституційні зміни та галузеві перетворення у сферах безпеки, оборони й правосуддя, у соціальній,

¹ UN Women. 2025. "What Is the Women, Peace and Security Agenda?" UN Women. <https://www.unwomen.org/en/news-stories/explainer/2025/10/what-is-the-women-peace-and-security-agenda>

гуманітарній і медичній системах, а також у системі реагування на сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом (СНПК). Такий підхід дає змогу оцінити, як реалізація порядку денного ЖМБ в Україні еволюціонувала від зумовлених надзвичайною ситуацією заходів реагування у 2014 році до більш скоординованих механізмів урядування, а також як ці механізми були надалі адаптовані та прискорені в умовах повномасштабного вторгнення у 2022 році.

2014–2016 роки: становлення порядку денного ЖМБ та невідкладна мобілізація

Революція Гідності 2014 року, відома на Заході як Революція на Майдані, а також подальше російське вторгнення на схід України й окупація Криму створили умови, за яких порядок денний ЖМБ вийшов на передній план. Ці події також прискорили рух України до європейської інтеграції. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 році заклало основу для політичної асоціації з Європейським Союзом і правового наближення, тобто поступового узгодження законодавства, інституцій і політичних методів України зі стандартами ЄС. Це передбачало зобов'язання у сферах прав людини, недискримінації, гендерної рівності, реформи правосуддя та належного врядування, що створювало можливості для проведення реформ.² Лідерки/ки громадянського суспільства разом із новою хвилею парламентарів/ок використали ці умови, а також донорську підтримку для просування політичних змін і запровадження порядку денного ЖМБ в Україні.³

У 2014–2016 роках під тиском активної громадської діяльності активістів/ок у структурах безпеки й оборони відбулися поступові зміни. На початку війни жінки проходили службу в зоні бойових дій, однак без офіційного визнання та рівного доступу до відповідних пільг і гарантій. Ця нерівність постійно висвітлювалася в межах тогочасних інформаційних кампаній. У відповідь у 2016 році Міністерство оборони внесло зміни до нормативних актів, відкривши для військовослужбовиць десятки бойових посад, доступ до яких раніше був обмежений.⁴ Станом на березень 2016 року в Збройних силах України (ЗСУ) проходили службу 17 000 жінок, серед яких 2200 офіцerek, що становило понад 8% від усього особового складу.⁵ Це стало засадничою зміною у військовій культурі та політиці, значною мірою зумовленою активною діяльністю громадянського суспільства й підтримкою міжнародних партнерів. Хоча політична воля до визнання внеску жінок поступово формувалася, їх інтеграція в сектор безпеки залишалася неповною. Бойовий внесок жінок часто не отримував належного визнання, доступ до військових посад залишався нерівномірним, а структурні бар'єри не були усунуті повною мірою. Інституційна культура, умови проходження служби та механізми кар'єрного просування й надалі ґрунтувалися на уявленнях про військову службу, орієнтованих переважно на чоловічий досвід.⁶

У перші роки російської агресії у сфері правосуддя та прав людини було закладено підґрунтя для реагування на гендерно зумовлені злочини, пов'язані з конфліктом. Українські правозахисні організації взяли за фіксацію жорстоких злочинів, зокрема широко поширених випадків насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК), у постраждалих від конфлікту районах, і повідомляли про свої висновки правоохоронним органам та міжнародним організаціям. Водночас реакція судової системи була запізнілою,⁷ що свідчило про серйозну відсутність спроможності розслідувати й розглядати воєнні злочини. У 2015 році уряд визнав ці проблеми, включивши «протидію сексуальному насильству» до переліку пріоритетів майбутнього Національного плану дій (НПД) з виконання Резолюції ЖМБ, а також розпочав розроблення стратегії, у якій особливу увагу приділено підтримці постраждалих.⁸ Міжнародні донорські ініціативи також почали сприяти вдосконаленню

² European Union and Ukraine. Association Agreement between the European Union and Its Member States, of the One Part, and Ukraine, of the Other Part. 2014. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A22014A0529%2801%29>

³ Santoire, Bénédicte. 2025. "We Will Be Standing as Long as We Can and as Long as It Takes"—Resilience and Resistance in Ukraine's Women, Peace, and Security Agenda." *Heinrich Böll Stiftung*, October 9. <https://ua.boell.org/en/2025/10/09/we-will-be-standing-long-we-can-and-long-it-takes-resilience-and-resistance-ukraines> (Santoire 2025).

⁴ Suslova, Olena, and Emma Roos. 2018 (Суслова Олена та Емма Рус, 2018). *Gender Impact Assessment of the Security and Defense Sector in Ukraine, 2017* (Оцінка гендерного впливу на сектор безпеки та оборони України 2017 року). ООН Жінки Україна. https://ukraine.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ECA/Attachments/Publications/2018/Gender%20Impact%20Assessment%20Ukraine%202017_EN_fin.pdf https://ukraine.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ECA/Attachments/Publications/2018/Gender%20Impact%20Assessment%20Ukraine%202017_EN_fin.pdf, с. 66–67.

⁵ Makarenko, Olena. 2016. "Ukrainian Women Receive Right to Serve in Combat Positions." *Euromaidan Press*, June 26. <https://euromaidanpress.com/2016/06/26/ukrainian-women-receive-right-to-serve-in-combat-positions/>

⁶ UN Women Europe and Central Asia. "Invisible Battalion: Women's Participation in ATO Military Operations in Ukraine." 2016. https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2016/08/invisible-battalion-womens-participation-in-ato-military-operations-in-ukraine_europe

⁷ Iarmoshchuk, Tetiana, and Tony Wesolowsky. 2020. "For Victims of Sexual Violence in Ukraine's Donbas, Justice Seems Distant." *Radio Free Europe/Radio Liberty*, December 8. <https://www.rferl.org/a/ukraine-sexual-violence-donbas-victims-justice/30990565.html>

⁸ Women's International League for Peace and Freedom (WILPF). n.d. "Ukraine – 1325 National Action Plans." *PeaceWomen*. <https://1325naps.peacewomen.org/index.php/ukraine/> (дані — WILPF, Ukraine – 1325 National Action Plans).

підходів у сфері правосуддя, зокрема шляхом проведення навчань для працівників поліції та прокуратури щодо роботи зі справами про гендерно зумовлене насильство, а також підтримки мобільних груп правової допомоги. Хоча політична воля до притягнення до відповідальності за гендерно зумовлені воєнні злочини лише починала формуватися, їх документування і врахування питань СНПК в національній нормативній базі заклали основу для подальших дій.

Водночас соціальний і гуманітарний сектори зазнали стрімкої, хоча значною мірою імпровізованої, трансформації, рушійною силою якої стали жіночі організації. Спричинене бойовими діями переміщення понад одного мільйона людей до 2015 року створило нагальну потребу в захисті й допомозі,⁹ і організації громадянського суспільства (ОГС) на чолі із жінками були одними з перших, хто почали на неї реагувати. Часто співпрацюючи з міжнародними партнерами, зокрема Фондом ООН у галузі народонаселення (UNFPA), ці організації взяли на себе значну частину роботи з надання допомоги внутрішньо переміщеним особам (ВПО) і постраждалим від конфлікту.¹⁰ Гендерно чутлива гуманітарна допомога, яку фінансували міжнародні донори, але реалізовували місцеві українські ОГС, стала характерною рисою першого етапу. Особливо важливо, що результати цієї діяльності дедалі активніше інтегрували в державну політику. Такі питання, як домашнє насильство, торгівля людьми й охорона здоров'я жінок в умовах конфлікту, увійшли до порядку денного центральних органів влади, узгоджуючись із реформами України у сфері європейської інтеграції. Станом на 2016 рік Верховна Рада України розглядала посилення законодавства щодо протидії домашньому насильству, а також ухвалила Національну стратегію у сфері прав людини, у якій уперше було визнано гендерно зумовлені наслідки конфлікту.¹¹

Загалом цей період ознаменував перехід від майже повної відсутності механізмів імплементації Порядку денного ЖМБ в Україні до початкового визнання гендерного виміру як важливого складника національної безпеки та реагування на конфлікт. Після раптового початку збройної агресії на сході України у 2014 році діяльність, пов'язана з ЖМБ, виникла передусім як екстрене реагування, рушійною силою якого були громадянське суспільство та неформальні мережі, а не усталені державні інституції. Політична увага до гендерно зумовлених безпекових потреб була реактивною та фрагментарною, а інституційна спроможність залишалася обмеженою. Проте саме ця нагальна необхідність створила умови для того, щоб жіночі громадські організації взяли на себе оперативні функції, а держава визнала актуальність порядку денного ЖМБ для подолання викликів України у сферах безпеки, гуманітарної допомоги та відновлення.

Водночас прогрес за напрямом участі залишався обмеженим. У Мінських переговорах щодо припинення вогню — формату за міжнародного посередництва, покликаного забезпечити режим тиші та визначити політичні й безпекові домовленості у зв'язку зі збройною агресією Росії на сході України, — жінки не були змістовно представлені на найвищих рівнях ухвалення політичних рішень, а їх участь обмежувалась окремими структурами робочого рівня. Зокрема, у 2016 році дві жінки брали участь у роботі підгруп Тристоронньої контактної групи — переговорного майданчика, до складу якого входили представники/ці України, Росії та Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), створеного для сприяння діалогу щодо конфлікту на сході України. Ірина Геращенко, яка була представницею Президента Петра Порошенка з питань мирного врегулювання, працювала в гуманітарній підгрупі, тоді як представниця громадянського суспільства Ольга Айвазовська долучалася до роботи політичної підгрупи. Паралельно представниці громадянського суспільства, зокрема правозахисниці, членкині родин утримуваних осіб, а також жінки, які пережили полон і сексуальне насильство, були залучені переважно до адвокаційної діяльності навколо переговорного процесу.¹² Мінський процес засвідчив, що попри появу перших можливостей для реалізації порядку денного ЖМБ, його початкове впровадження не забезпечило змістовної участі жінок у мирних процесах високого рівня. Це виявило структурний розрив між новими зобов'язаннями у сфері ЖМБ і реальною політичною практикою.

⁹ Santoire 2025 (див. виноски 3 вище).

¹⁰ United Nations Population Fund. 2016. "Door-to-Door Service: Home Visits Help Fight Gender-Based Violence in Conflict-Impacted Eastern Ukraine." UNFPA, May 12. <https://www.unfpa.org/news/door-door-service-home-visits-help-fight-gender-based-violence-conflict-impacted-eastern>

¹¹ The Advocates for Human Rights, and Center "Women's Perspectives." 2017. *Joint Stakeholder Report for the 28th Session of the Working Group on the Universal Periodic Review: Ukraine*. https://www.theadvocatesforhumanrights.org/Res/ukraine_28th_upr_domestic_violence.pdf

¹² Геращенко, Ірина. 2023. «31 жовтня 2000 року Рада Безпеки ООН прийняла резолюцію № 1325...» Facebook, 31 жовтня. <https://bit.ly/4sNtjGQ>

2016–2021 роки: інституціоналізація, галузеві реформи та рання локалізація

У лютому 2016 року уряд затвердив перший Національний план дій з виконання резолюції «Жінки, мир, безпека» (НПД ЖМБ) на 2016–2020 роки, що ознаменувало офіційний перехід України від екстреного реагування із застосуванням принципів ЖМБ до національної політичної структури. Варто зазначити, що Україна стала першою країною, яка ухвалила НПД ЖМБ під час активного збройного конфлікту. Цей процес засвідчив важливу роль громадянського суспільства у винесенні питань ЖМБ на державний порядок денний. Його ініціювала Гендерна стратегічна платформа — коаліція з понад 45 жіночих організацій громадянського суспільства (ОГС). Провідну роль узяло на себе Міністерство соціальної політики, і в НПД були враховані пропозиції від 15 ОГС. Це стало свідченням офіційного визнання державою порядку денного ЖМБ, але водночас виявило межі ранньої інституціоналізації. Перший НПД мав кілька суттєвих прогалин. Серед них: обмежене фінансування, проблеми з координацією між органами-виконавцями, паралізована діяльність на місцевому рівні, недостатнє залучення жінок, які постраждали від конфлікту, і нечіткі показники результативності. У сукупності ці недоліки спонукали до проміжного огляду досягнутого прогресу.¹³ Врахувавши здобутий досвід, у жовтні 2020 року Кабінет Міністрів України ухвалив другий НПД ЖМБ на 2020–2025 роки, який був більш комплексним та інклюзивним.¹⁴ Він розширив пріоритети ЖМБ, додавши до них такі питання, як постконфліктне відновлення, правосуддя перехідного періоду й гендерно зумовлене насильство (ГЗН). До його розроблення також були залучені ширші кола уряду та громадянського суспільства, що продемонструвало, що окрім простого ухвалення політичних інструментів, Україна поступово вдосконалювала впровадження ЖМБ завдяки власному досвіду, оцінюванню та ширшому залученню зацікавлених сторін.

У період із 2016 по 2021 роки Україна також розпочала створення інституційної архітектури для координації впровадження ЖМБ на загальноурядовому рівні. У 2017 році Кабінет Міністрів створив посаду Урядового уповноваженого з питань гендерної політики (національного гендерного омбудсмена), якому доручено сприяти єдиній державній гендерній політиці та надавати підтримку всім міністерствам із гендерних питань.¹⁵ Також було посилено лідерство на високому рівні: за результатами проміжного огляду відповідальність за нагляд за виконанням порядку денного ЖМБ та міжвідомчу координацію було покладено на Офіс Віцепрем'єр-міністерки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. Це підняло координацію питань ЖМБ за межі галузевої соціальної політики й уможливило більш стратегічний, загальноурядовий підхід.¹⁶ Міністерство соціальної політики продовжувало виконувати роль координаційного центру НПД, відповідального за моніторинг його виконання, однак питання ЖМБ дедалі більше ставали частиною ширшого порядку денного державного врядування.¹⁷ У сукупності ці структурні зміни свідчили про те, що реалізація питань ЖМБ рухається в напрямку формальної координації, інституційного навчання та більш систематичної інтеграції в архітектуру державного врядування України.

Реформи сектора безпеки й оборони України в цей період дедалі більше охоплювали принципи ЖМБ. У Збройних Силах України роль жінок суттєво розширилася після реформи 2018 року, яка надала українським жінкам однаковий правовий статус із чоловіками й офіційно дозволила їм служити на 63 бойових спеціальностях.¹⁸ Станом на грудень 2021 року жінки становили близько 12,5% Збройних Сил України — 32 569 осіб. Серед них було 1054 старших офіцери.¹⁹ Міністерство оборони у партнерстві з НАТО також запровадило заходи, узгоджені із зобов'язаннями щодо ЖМБ, включно зі створенням посад гендерних радників та інтеграцією гендерного навчання у військову освіту.²⁰ Ці реформи сприяли переходу від формального забезпечення доступу для жінок до початку глибших змін в інституційній практиці й управлінні

¹³ Santoire 2025 (див. виноску 3 вище); Kähkönen, Mari. 2025. "Transformative Peace for Women in Ukraine? Implementing the WPS Agenda in a War." *International Affairs* 101 (6): 2019–36. <https://doi.org/10.1093/ia/iaf186> (далі — Kähkönen 2025), pp. 2026–2027.

¹⁴ Santoire 2025 (див. виноску 3 вище).

¹⁵ Кабінет Міністрів України. 2018. «Кабінет Міністрів призначив Урядового уповноваженого з питань гендерної політики». 15 лютого. <https://www.kmu.gov.ua/en/news/250574602> <https://www.kmu.gov.ua/en/news/250574602/>

¹⁶ Kähkönen 2025, p. 2027 (див. виноску 12 вище).

¹⁷ WILPF, Ukraine — 1325 National Action Plans (див. виноску 7 вище).

¹⁸ Trisko Darden, Jessica. 2023. "Ukrainian Wartime Policy and the Construction of Women's Combatant Status." *Women's Studies International Forum* 96: 102665. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2022.102665>, p. 4.

¹⁹ Козубенко Олександр. 2021. «Скільки жінок-військовослужбовців служать у Збройних Силах України — нові дані Кадрового центру». *АрміяInform*, 4 грудня. <https://armyinform.com.ua/2021/12/04/skilyk-zhinok-vijskovosluzhbovcziv-sluzhat-u-zbrojnyh-sylah-ukrayiny-novi-dani-kadrovogo-centru/> <https://armyinform.com.ua/2021/12/04/skilyk-zhinok-vijskovosluzhbovcziv-sluzhat-u-zbrojnyh-sylah-ukrayiny-novi-dani-kadrovogo-centru/>

²⁰ North Atlantic Treaty Organization. 2025. "Relations with Ukraine." June 26. <https://www.nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/relations-with-ukraine/> (NATO Relations with Ukraine).

сектором безпеки з метою інституціоналізації гендерної рівності у військових структурах, професійних стандартах і оперативній культурі.

Міністерство внутрішніх справ і сектор юстиції також просуvalи цілі ЖМБ через реформи. Після ухвалення у 2017 році закону про криміналізацію домашнього насильства було створено спеціалізовані підрозділи поліції, які пройшли навчання щодо застосування міжвідомчих підходів, орієнтованих на постраждалих (за підтримки, зокрема, ООН Жінки,²¹ Фонду народонаселення ООН²² і ОБСЄ²³). Це стало важливою інтерналізацією напряду захисту ЖМБ, який більше не обмежувався шкодою, пов'язаною з конфліктом, або безпекою на полі бою, а охоплював реагування на ГЗН. Це дедалі більше інтегрувалося в поліцейську діяльність, механізми перенаправлення, а також у реформування й управління внутрішньою безпекою. Паралельно Офіс Генерального прокурора за підтримки міжнародних організацій розробив керівні принципи розслідування сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК), і провів навчання для прокурорів. Хоча механізми перехідного правосуддя залишалися недостатньо розвиненими, включення питань СНПК і допомоги постраждалим до другого НПД свідчило про їх визнання в межах мандату ЖМБ у сфері юстиції.²⁴

Визначним досягненням того часу стала локалізація порядку денного ЖМБ. Що більше заходів просувають і проводять на місцевому рівні, то ефективнішим стає надання послуг. Доступ до ухвалення рішень і можливість впливати на них також найбільш відкриті на місцевому рівні. Порядок денний ЖМБ наголошує на необхідності заходів, які «підтримують місцеві жіночі ініціативи, спрямовані на досягнення миру» та «залучають жінок до всіх механізмів реалізації мирних угод».²⁵ Таким чином, забезпечення більшої представленості жінок на всіх рівнях ухвалення рішень щодо запобігання конфліктам, управління ними та їх розв'язання, а також збільшення кількості жінок у всіх миротворчих операціях і процесах, підвищує якість і довготривалість мирних результатів та збільшує ймовірність того, що в мирних угодах будуть враховані гендерно-чутливі положення, зокрема заходи щодо боротьби з насильством стосовно жінок.²⁶

Україна стала однією з перших країн, які розробили регіональні плани дій (РПД) щодо ЖМБ, гарантуючи, що національні зобов'язання перетворюються на конкретні заходи на місцевому рівні. До кінця 2017 року 16 із 24 областей України ухвалили власні РПД.²⁷ Цей інноваційний підхід визнавав реальність, що потреби в прифронтових регіонах відрізнялися від потреб решти країни, що дозволило місцевій владі адаптувати свою діяльність до контексту. Усвідомлюючи цінність відповідальності на місцевому рівні за всі процеси, другий НПД зобов'язав кожен регіон впроваджувати РПД.²⁸ До 2021 року практично кожна область, а також місто Київ, мали оновлений РПД, підкріплений регіональними координаційними радами з питань ЖМБ. Впровадження на місцевому рівні також посилювалося завдяки регіональним Коаліціям 1325 – мережам, що зазвичай ініційовані громадянським суспільством, до складу яких також входять посадовці обласних адміністрацій, поліції та інших державних служб. Ці коаліції слугували платформами для спільного розв'язання проблем і навчання. За підтримки агентств ООН до 2019 року у партнерстві із сектором безпеки й оборони по всій Україні було створено щонайменше 19 регіональних Коаліцій 1325.²⁹ Цей вимір ініціативи «знизу-вгору»

²¹ UN Women Europe and Central Asia. 2017. "Police Officers in Ukraine Trained to Be Responsive to Gender-Based Violence." March 14. <https://eca.unwomen.org/en/news/stories/2017/03/police-officers-in-ukraine-trained-to-be-responsive-to-gender-based-violence>

²² United Nations Population Fund Ukraine. 2020. "(Un)safe Home: How the Ministry of Internal Affairs of Ukraine Counteracts Domestic Violence under Quarantine." UNFPA Ukraine, May 4. <https://ukraine.unfpa.org/en/news/unsafe-home-how-ministry-internal-affairs-ukraine-counteracts-domestic-violence-under-quarantine/>

²³ Організація з безпеки і співробітництва в Європі, 2017. «Координатор проектів ОБСЄ в Україні підтримує навчання для мобільних груп з реагування на випадки домашнього насильства». ОБСЄ, 31 травня. <https://www.osce.org/project-coordinator-in-ukraine/320622> (англ. мовою: <https://www.osce.org/uk/node/320622>)

²⁴ Kurinna, Mariia. 2025. "The Women, Peace and Security Agenda in Ukraine Is a Case of Unexpected Progress." *Heinrich Böll Stiftung*, November 3. <https://www.boell.de/en/2025/11/03/women-peace-and-security-agenda-ukraine-case-unexpected-progress> (Kurinna 2025).

²⁵ Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй. Резолюція 1325 (2000) «Жінки, мир, безпека», S/RES/1325 (2000), ухвалена 31 жовтня 2000 року. United Nations. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n00/720/18/pdf/n0072018.pdf>

²⁶ See, for example, Krause, Jana, Werner Krause, and Piia Bränfors. "Women's Participation in Peace Negotiations and the Durability of Peace." *International Interactions* 44, № 6: 985–1016. <https://doi.org/10.1080/03050629.2018.1492386>; Гуд, Елізабет. "Power Over Presence: Women's Representation in Comprehensive Peace Negotiations and Gender Provision Outcomes." *American Political Science Review* 119, no. 3 (2024). <https://doi.org/10.1017/S000305542400073X>; Sabrina Karim and Kyle Beardsley, "Explaining Sexual Exploitation and Abuse in Peacekeeping Missions: The Role of Female Peacekeepers and Gender Equality in Contributing Countries," *Journal of Peace Research* 53, no. 1 (2016): 100–115, <https://doi.org/10.1177/0022343315615506>.

²⁷ Organization for Security and Co-operation in Europe. 2017. "OSCE and Inclusive Security Support Ukraine's Regions in Implementing Their Local Women, Peace and Security Action Plans." OSCE, November 17. <https://www.osce.org/secretariat/357361> (OSCE and Inclusive Security Support 2017).

²⁸ Cabinet of Ministers of Ukraine. 2023. National Action Plan for the Implementation of UN Security Council Resolution 1325 "Women, Peace and Security" (2020–2025) (Amended December 16, 2022). https://uif.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/nap-1325_eng.pdf

²⁹ Women, Peace and Security Focal Points Network. n.d. "Ukraine." <https://wpsfocalpointnetwork.org/ukraine/>

доповнював національну політику завдяки механізмам зворотного зв'язку між місцевою практикою та стратегією ЖМБ.

У 2016–2021 роках міжнародні партнери й донорські програми підтримували інституціоналізацію питань ЖМБ в Україні шляхом надання скоординованої технічної, освітньої, фінансової та політичної підтримки в різних галузях. Для донорів цей порядок денний збігався з кількома стратегічними пріоритетами, що перетиналися: зміцнення демократичної стійкості України, підтримка європейської інтеграції та реалізація зобов'язань партнерів щодо ЖМБ в умовах конфлікту.

Наприклад, залученість ОБСЄ, спрямована на усунення прогалин в інституційній спроможності, відображала її ширший мандат щодо запобігання конфліктам, всеосяжної безпеки, демократичного врядування та гендерної рівності. ЄС через Консультативну місію Європейського Союзу в Україні інтегрував питання ЖМБ у свою ширшу програму реформ: врахування гендерної проблематики у секторах поліцейської діяльності, юстиції та безпеки розглядалося як частина розбудови більш підзвітних, заснованих на правах людини й відповідальних інституцій.³⁰ Залучення НАТО відображало його ширшу політичну прихильність до інтеграції гендерних аспектів у сферу безпекової співпраці й підтримки країн-партнерів в узгодженні оборонних інституцій із принципами ЖМБ. Двосторонні партнери, зокрема Канада та Велика Британія, так само розглядали ЖМБ як частину своїх зовнішньополітичних і безпекових програм, пов'язуючи підтримку жінок в українському секторі безпеки із ширшими зобов'язаннями щодо гендерної рівності та демократичного врядування, а також підтримуючи розвиток лідерства й розбудову потенціалу військовослужбовиць.³¹ У сукупності ці міжнародні партнерства забезпечили життєво необхідні ресурси, досвід і політичну підтримку порядку денного ЖМБ в Україні.

Цей період до повномасштабного вторгнення Росії знаменує перехід від ситуативного, зумовленого кризою впровадження принципів ЖМБ до їх поступової інституціоналізації в архітектурі державного врядування України. Оскільки конфлікт набув затяжного, а не гострого характеру, політична воля змістилася від реактивного розв'язання проблем у бік структурованого формування політики й інституційної координації. Протягом цього періоду залучення донорів стало більш програмним, інституційна спроможність зростала нерівномірно в різних секторах і регіонах, а ранні зусилля з локалізації заклали основу для багаторівневого впровадження. Попри наявні прогалини, було сформовано міцний фундамент для реагування на значно серйозніші виклики, що постали з початком повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році.

2021–2025 роки: прискорення та переорієнтація порядку денного ЖМБ в умовах воєнного часу

Повномасштабна війна створила нагальну потребу у просуванні зобов'язань щодо ЖМБ, що різко збільшило участь жінок у сфері оборони та спонукало до швидких правових і політичних реформ. Кількість жінок у Збройних Силах України майже подвоїлася за рік — з близько 33 000 наприкінці 2021 року до приблизно 60 000 у листопаді 2022 року — і згодом продовжувала зростати. На початку 2026 року понад 70 000 жінок несли службу добровільно, зокрема щонайменше 5500 — на передовій.³² Жінки стали незамінними для національної оборони та стійкості, адже беруть на себе ролі, де колись домінували чоловіки.³³ Це різке зростання кинуло виклик традиційним гендерним нормам і прискорило інтеграцію гендерних аспектів у всьому секторі безпеки України.

Реалії воєнного часу також підштовхнули до прогресивних законодавчих змін, які в мирний час гальмувалися. У червні 2022 року Україна ратифікувала Стамбульську конвенцію про запобігання насильству стосовно жінок, а у 2024 році парламент ратифікував Римський статут Міжнародного кримінального суду.³⁴ Загалом повномасштабна війна переорієнтувала впровадження принципів ЖМБ на забезпечення нагальних

³⁰ Консультативна місія Європейського Союзу в Україні, 2024. «25 років резолюції Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека". Що це означає для України?» КМЄС в Україні, 2 травня. <https://www.euam-ukraine.eu/news/un-security-council-resolution-on-women-peace-and-security-1325-twenty-five-years-on-what-does-it-mean-for-ukraine/> <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/un-security-council-resolution-on-women-peace-and-security-1325-twenty-five-years-on-what-does-it-mean-for-ukraine/>

³¹ NATO Relations with Ukraine (див. виноску 19 вище).

³² Міністерство соціальної політики України, 2025. «Формування майбутнього з урахуванням голосу жінок: розпочато розробку Національного плану дій "Жінки, мир, безпека" до 2030 року». 1 квітня. <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/formuvannya-maybutnoho-z-urakhuvannyam-holosu-zhinok-rozpochato-rozrobku-natsionalnoho-planu-diy-zhinky-myr-bezpeka-do-2030-roku/> (далі — Міністерство соціальної політики України, 2025).

³³ Kurinna 2025 (див. виноску 23 вище).

³⁴ Там само.

безпекових і гуманітарних потреб: безпеку жінок, їх участь у військових діях і правосуддя за скоєні злочинства. Це стало різким поворотом порівняно з періодом 2016–2021 років, перетворивши ЖМБ із довгострокової програми реформ на невіддільну складову стратегії стійкості України у військовий час.³⁵

Відповідно, інституційній базі України довелося адаптуватися до нового контексту. Наприкінці 2022 року стало очевидно, що чинний НПД на період 2020–2025 років більше не відображає реалій воєнного часу, що призвело до його комплексного оновлення в середині терміну дії.³⁶ У грудні 2022 року в співпраці з провідними жіночими ОГС уряд переглянув НПД, щоб врахувати масове переміщення, сплеск гендерно зумовленого насильства (зокрема СНПК, скоєного російськими військовими) і потребу в більш гендерно чутливому оцінюванні ризиків і механізмах раннього попередження, здатних виявляти загрози для різних груп, які постраждали від повномасштабного вторгнення. Відповідно, цілі, цільові групи та принципи НПД були переорієнтовані. Нові цільові групи були розширені й охопили тих, хто безпосередньо постраждав від повномасштабного вторгнення: ВПО, жителів зон бойових дій, мешканців окупованих територій, осіб, які пережили СНПК, військовополонених і цивільних заручників, сімей військовослужбовців, осіб, які отримали інвалідність унаслідок війни, та інших.³⁷ Ці зміни свідчили про більш комплексне розуміння порядку денного ЖМБ, що відповідає умовам воєнного стану.

Для практичної реалізації цих цілей інституційні механізми були розширені й адаптовані. Урядова уповноважена з питань гендерної політики й Офіс Віцепрем'єр-міністерки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції стали важливішими координаційними суб'єктами на практиці, оскільки впровадження принципів ЖМБ у військовий час вимагало швидкої міжвідомчої координації, взаємодії із жіночими ОГС і міжнародними партнерами, а також узгодження оновленого НПД із новими пріоритетами у сферах безпеки, гуманітарного реагування та підтримки постраждалих. Кожна область продовжувала впроваджувати власний регіональний план дій (РПД) щодо ЖМБ, завдяки чому його можна було адаптувати до місцевих реалій воєнного часу.³⁸ Секторальні реформи в оборонній і правоохоронній системах прискорилися під тиском війни, оскільки прогалини, пов'язані з гендерними питаннями, впливали на інституційну ефективність і захист постраждалих. Міністерство оборони відновило впровадження гендерної політики, включно з механізмами протидії сексуальним домаганням, щойно безпосередні загрози існуванню країни вщухли. Ширші зусилля з подолання гендерної нерівності в Збройних Силах України (наприклад, спеціальні посади гендерних радників у військових частинах) також продовжувалися попри незавершену інституціоналізацію. У цивільному секторі безпеки у 2023–2024 роках Національна поліція та Державна служба з надзвичайних ситуацій (ДСНС) ухвалили нові заходи з протидії дискримінації та гендерно зумовленому насильству, які підкріплювалися внутрішніми гендерними оцінками й інформаційно-просвітницькими тренінгами під керівництвом новоствореного гендерного підрозділу.³⁹ Очільниця цього підрозділу в ДСНС України назвала цей результат «точкою неповернення» в усвідомленні важливості гендерної рівності для ефективного реагування на надзвичайні ситуації.⁴⁰ Вимоги воєнного часу прискорили інституційні зміни: від юридичної рівності у військовій службі до оновлених стандартів спорядження, охорони здоров'я та психосоціальної підтримки військовослужбовиць. Станом на 2025 рік ці зрушення свідчили про те, що гендерну інклюзію більше не розглядали лише як формальне зобов'язання щодо рівності, а дедалі більше усвідомлювали як необхідну умову інституційної ефективності в усьому секторі безпеки й оборони. У цьому сенсі принципи ЖМБ перетворилися з політичних зобов'язань і навчальних ініціатив на операційну логіку управління безпекою у військовий час.⁴¹

Навіть в умовах тривалого конфлікту Україна почала впроваджувати принципи ЖМБ у плани відновлення та правосуддя перехідного періоду, зробивши їх стратегічною основою оновленого НПД.⁴² На практиці це означало визнання жінок основними зацікавленими сторонами та лідерками відновлення на всіх рівнях. Тому

³⁵ Santoire 2025 (див. виноску 3 вище).

³⁶ Там само.

³⁷ WILPF, Ukraine — 1325 National Action Plans (див. виноску 3 вище).

³⁸ Kurinna 2025 (див. виноску 23 вище).

³⁹ Jacobsen, S. D. 2025. "Gender, War, and the Limits of Reform inside Ukraine's Military." *International Policy Digest*, December 15. <https://intpolicydigest.org/gender-war-and-the-limits-of-reform-inside-ukraine-s-military/> (далі — Jacobsen 2025).

⁴⁰ Organization for Security and Co-operation in Europe. 2023. "Women Leaders Fearlessly Serving People in Need in Ukraine." March 8. <https://www.osce.org/secretariat/563112>

⁴¹ Міністерство соціальної політики України, 2025 (див. виноску 29 вище).

⁴² WILPF, Ukraine — 1325 National Action Plans (див. виноску 3 вище).

жіночі ОГС, які часто першими реагували на гуманітарну кризу, дедалі частіше залучають до формування політики відбудови.⁴³

Ініціативи правосуддя перехідного періоду й заходи реагування сектора безпеки так само все частіше застосовують гендерний підхід, а зусилля щодо притягнення до відповідальності прямо охоплюють СНПК та інші гендерно зумовлені злочини. Документування з боку громадянського суспільства, зокрема Асоціації жінок-юристок України «ЮрФем» і Коаліції «Україна. П'ята ранку» (коаліції неурядових організацій, які документують російські злочини), доповнювало державне обвинувачення шляхом систематичного збору доказів воєнних злочинів і злочинів проти людяності, включно з СНПК.⁴⁴ На інституційному рівні Рамкова програма співробітництва між ООН і урядом України 2022 року (угода, підписана Спеціальною представницею Генерального секретаря ООН з питань сексуального насильства в умовах конфлікту та Офісом Віцепрем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції) сприяла створенню скоординованих механізмів, зокрема міжвідомчої робочої групи. Рамкова угода також передбачала залучення національних експертів із питань СНПК до основних державних інституцій для забезпечення реагування, орієнтованого на постраждалих, у сферах правосуддя, безпеки та комплексної підтримки. Завдяки цій двосторонній програмі, яку здійснювали через плани реалізації за участю багатьох зацікавлених сторін (правоохоронних органів, закладів охорони здоров'я, соціальних служб, міжнародних організацій і ОГС), Україна змогла масштабувати надання екстреної психосоціальної, медичної, юридичної та іншої допомоги особам, які пережили СНПК, попри активні бойові дії.⁴⁵ Розширені послуги, які часто надавалися через партнерство держави й громадянського суспільства, були покликані розв'язати проблеми СНПК, подолати ризики торгівлі людьми та сплески домашнього насильства у воєнний час, спираючись на підходи, напрацьовані після 2014 року. Серед них — мобільні бригади психосоціальної підтримки, ведення випадків із фокусом на постраждалих і надання інтегрованих послуг щодо ГЗН, які спочатку були впроваджені для ГЗН, а згодом масштабовані для реагування на СНПК в усіх регіонах України.⁴⁶ У сукупності ці заходи ілюструють, як принципи ЖМБ були інтегровані в архітектуру підзвітності, захисту й відновлення України в умовах війни.⁴⁷

Водночас зростання участі жінок у структурах сектора безпеки України стимулювало внутрішні реформи для кращої підтримки військовослужбовців. Міністерства внутрішніх справ та оборони в співпраці з ОГС посилили механізми протидії сексуальним домаганням і неправомірній поведінці, зокрема завдяки створенню інституції військового омбудсмена у 2023 році як ширшого механізму нагляду та розгляду скарг військовослужбовців. У межах свого мандату Офіс військового омбудсмена надає канал для подання скарг, пов'язаних із гендерними питаннями, зокрема щодо сексуальних домагань і дискримінації. Хоча під час повноцінного впровадження виникають виклики, пов'язані з воєнним часом, реформи тривають.⁴⁸ 16 березня 2026 року Президент України Володимир Зеленський підписав закон про внесення змін до дисциплінарних статутів Збройних Сил України та Служби цивільного захисту щодо посилення механізмів запобігання дискримінації та сексуальних домагань. Цей документ вимагає від військовослужбовців поважати людську гідність, дотримуватися законодавства про рівні права, утримуватися від дискримінаційної поведінки та запобігати сексуальним домаганням, ГЗН і правопорушенням проти статевої свободи й статевої недоторканності. Він також зобов'язує командирів ініціювати службові розслідування у випадках дискримінації за ознакою статі, сексуальних домагань або ГЗН, одночасно захищаючи тих, хто повідомляє про такі порушення. Це законодавство перетворює питання гендерно зумовленої неправомірної поведінки на

⁴³ Georgetown Institute for Women, Peace and Security. 2023. Ukraine Inclusive Recovery Brief – 2023: Toward Inclusive Recovery in Ukraine: Engaging Women and Civil Society in Ukraine's Relief, Recovery, and Reconstruction. <https://giwps.georgetown.edu/wp-content/uploads/2023/02/Ukraine-Inclusive-Recovery-Brief-2023.pdf> (далі — Ukraine Inclusive Recovery Brief 2023).

⁴⁴ Kurinna 2025 (див. виноску 23 вище).

⁴⁵ Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй. Без дати. «Спільна програма для України з питань сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом». ПРООН в Україні. <https://www.undp.org/uk/ukraine/projects/spilna-prohrama-dlya-ukrayiny-z-pytan-seksualnogo-nasyistva-povyazanoho-z-konfliktom> (англ. мовою: <https://www.undp.org/ukraine/projects/ukraine-joint-programme-conflict-related-sexual-violence/>) (далі — Спільна програма для України з питань СНПК).

⁴⁶ Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA), 2022. «UNFPA надає соціальні та психологічні послуги постраждалим, які пережили насильство, у 21 регіоні України». UNFPA Україна, 9 грудня. <https://ukraine.unfpa.org/uk/pss-mt-dec22> (англ. мовою: <https://ukraine.unfpa.org/en/pss-mt-dec22-eng/>) (далі — UNFPA, 2022).

⁴⁷ Calvet-Martínez, Elisa. 2023. "Transitional Justice in the Context of the War in Ukraine." *Groupe d'études géopolitiques*. <https://geopolitique.eu/en/articles/transitional-justice-in-the-context-of-the-war-in-ukraine/>.

⁴⁸ Jacobsen 2025 (див. виноску 36 вище).

обов'язкові дисциплінарні норми, демонструючи, що внутрішні реформи сектора безпеки України тривають навіть в умовах війни.⁴⁹

Паралельно сектор юстиції розширив свою спроможність завдяки створенню спеціалізованих підрозділів із розслідування воєнних злочинів, орієнтованих на випадки сексуального насильства, і початку судових процесів щодо гендерно зумовлених воєнних злочинів. Поліція, часто за підтримки міжнародних партнерів, продовжувала заходи з протидії торгівлі людьми й експлуатації переміщених жінок, розглядаючи цю проблему як питання безпеки, нерозривно пов'язане з порядком денним ЖМБ. Ці інституційні зрушення демонструють, як структури безпеки та правосуддя України одночасно забезпечують національну оборону й інтеграцію принципів ЖМБ, впроваджуючи питання гендерної чутливості в ширші механізми безпекового реагування.

З наближенням до завершення терміну дії НПД на 2020–2025 роки Україна розпочала інклюзивний процес розроблення третього НПД на 2026–2030 роки, щоб гарантувати врахування уроків повномасштабної війни на наступному етапі реалізації ЖМБ.⁵⁰ На початку 2025 року Міністерство соціальної політики зібрало урядовців, представників місцевої влади, жіночих ОГС і міжнародних партнерів для визначення пріоритетів, продовжуючи та поглиблюючи спільний підхід, запроваджений під час оновлення НПД у 2022 році. Станом на лютий 2026 року громадські обговорення проекту НПД було завершено.⁵¹ Сформовані стратегічні цілі свідчать про перспективний порядок денний, зосереджений на рівній участі жінок в ухваленні рішень щодо безпеки й відновлення; гендерно чутливому виявленні загроз, реагуванні та запобіганні; комплексному постконфліктному відновленні; посиленні захисту осіб, які пережили СНПК.⁵²

Протягом усієї війни міжнародні партнерства відігравали важливу роль у підтримці та переорієнтації порядку денного ЖМБ в Україні в умовах воєнного тиску. За фінансової підтримки ЄС структури ООН допомагали організовувати термінові заходи реагування на СНПК шляхом надання технічної та аналітичної допомоги, тоді як ЄС і НАТО дедалі частіше визначали гендерні реформи в Україні як невіддільну частину євроатлантичної інтеграції.⁵³ Врахування гендерної проблематики нині є офіційною вимогою в процесі вступу України до ЄС, а НАТО підтримувало підготовку гендерних радників/ць в Україні й використовувало досвід українських військовослужбовиць для розроблення власної політики ЖМБ.⁵⁴ Водночас варто зазначити, що нещодавня політика та залученість самого НАТО щодо ЖМБ стали нерівномірними: зберігаються прогалини в підзвітності, зборі гендерно дезаггегованих даних та інтеграції ЖМБ у відповідь Альянсу на війну Росії проти України.⁵⁵ Проте двосторонні донори та міжнародні ОГС продовжують фінансувати низку ініціатив ЖМБ зі все більшим акцентом на локалізацію.⁵⁶ Визначальною рисою цього періоду стала опора на громадянське суспільство на чолі із жінками як на партнерок, що відображає зрілість внутрішнього потенціалу України у сфері ЖМБ і визнання того факту, що стабільний прогрес залежить від використання цього досвіду.⁵⁷

Під час повномасштабної війни порядок денний ЖМБ перейшов від поступової інституціоналізації до прискореної адаптації. Посилилася політична воля, розширилося залучення донорів (хоча й дещо нерівномірно), а інституційна спроможність пройшла перевірку на міцність і зміцніла під надзвичайним тиском. Оскільки Україна готується до ухвалення нового НПД на 2026–2030 роки та, у перспективі, до переходу від активних бойових дій до миру, інституційні зрушення, досягнуті під час повномасштабної війни, створюють міцну основу для подальшої реалізації принципів ЖМБ. Разом із тим, наступний етап впровадження принципів ЖМБ постане перед двома взаємопов'язаними новими викликами. Перший —

⁴⁹ Верховна Рада України, 2026. Закон України «Про внесення змін до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, Дисциплінарного статуту служби цивільного захисту щодо вдосконалення механізмів забезпечення військової дисципліни, запобігання і протидії проявам дискримінації та сексуальним домаганням» від 16 березня 2026 року № 4797-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4797-20#Text>

⁵⁰ Kurinna 2025 (див. виноску 22 вище).

⁵¹ Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, 2026. Звіт про результати громадського обговорення проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека" на період до 2030 року та плану заходів з його виконання у 2026–2030 роках». Міністерство соціальної політики України. 30 січня. <https://www.msp.gov.ua/legislation/regulatory-framework/regulatory-framework-259>

⁵² Міністерство соціальної політики України, 2025 (див. виноску 29 вище).

⁵³ Спільна програма для України з питань СНПК (див. виноску 41 вище).

⁵⁴ Ukraine Inclusive Recovery Brief 2023 (див. виноску 40 вище).

⁵⁵ Cegielski, P.A. "A La Carte Feminism: The Limits of NATO's WPS Commitments in a Time of Crisis." *Small Wars Journal*, January 13, 2026. <https://smallwarsjournal.com/2026/01/13/a-la-carte-feminism/>

⁵⁶ UNFPA, 2022 (див. виноску 43 вище).

⁵⁷ Santoire 2025 (див. виноску 3 вище).

фінансовий: збереження механізмів ЖМБ в умовах поступового скорочення підтримки з боку міжнародних донорів вимагатиме більшої опори на внутрішню інституційну спроможність, а також на національні моделі фінансування та реалізації. Другий виклик — нормативний і політичний: у міжнародній системі спостерігається зниження пріоритетності питань ЖМБ і спротив, зокрема зменшення інвестицій у миротвориць, обмежена участь жінок у мирних переговорах і нерівномірне впровадження в багатосторонніх безпекових інституціях. Це створює серйозніші обмеження для порядку денного ЖМБ в Україні, оскільки країна прагне консолідувати гендерно чутливі реформи навіть тоді, коли деякі міжнародні гравці звужують або послаблюють власні зобов'язання щодо гендерної рівності в питаннях миру та безпеки.⁵⁸

ЖМБ і європейська інтеграція

Просування цілей порядку денного ЖМБ узгоджується з інтеграцією європейських стандартів щодо гендерної рівності, прав людини та реформування сектора безпеки в національну політику України. Отож, просування порядку денного ЖМБ посилює зобов'язання України в межах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і підтримує ширший шлях до євроінтеграції. Зокрема, реалізація порядку денного ЖМБ тісно пов'язана зі зобов'язаннями, які взяла Україна в межах євроінтеграційних процесів, серед яких Розділ 1 Угоди про асоціацію (Загальні принципи), Розділ 5 Угоди про асоціацію(стосується питань співробітництва у сфері зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей), а також Глави 23 (Правосуддя та фундаментальні права) і Глави 24 (Юстиція, свобода та безпека) в межах переговорних глав acquis ЄС.

Розділ 1 Угоди закріплює фундаментальні цінності, такі як повага до прав людини, недискримінація, демократія та верховенство права, і забезпечує загальну основу для всіх національних політик. Розділ 5 Угоди зобов'язує Україну сприяти гендерній рівності й рівним можливостям у соціальній, економічній політиці та політиці зайнятості, створюючи сприятливу основу для розширення прав і можливостей жінок.

Переговорна Глава 23 встановлює стандарти незалежного судочинства, захисту прав людини та недискримінації, забезпечуючи правову базу для захисту жінок і гарантування їх участі в процесах миру й безпеки. А переговорна Глава 24 зосереджена на реформуванні правоохоронних і безпекових інституцій, запобіганні насильству й інтеграції жінок у безпекові структури. Узгоджуючи свій НПД ЖМБ із цими принципами, Україна гарантує, що гендерна рівність, захист прав жінок і їх повноцінна участь у процесах миру й безпеки є не лише національними пріоритетами, а й відповідають європейським стандартам, що є важливим аспектом європейської інтеграції.

Відповідно до Дорожньої карти з питань верховенства права в Україні на 2025 рік, яка визначає конкретні кроки, що їх країна має здійснити для досягнення євроінтеграції, Україна взяла на себе зобов'язання в першому кварталі 2026 року запровадити дієвий механізм для гарантування рівної участі жінок і чоловіків у розбудові миру та постконфліктному відновленні.⁵⁹ Це передбачає затвердження НПД ЖМБ до 2030 року з метою створення умов для забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у розв'язанні конфліктів, розбудові миру, процесах відновлення, реагуванні на безпекові виклики, а також у систематичному запобіганні гендерно зумовленому насильству та насильству, пов'язаному з конфліктом. У лютому 2026 року Україна ухвалила третій НПД на період до 2030 року.⁶⁰ Загалом проєкт документа має на меті забезпечити рівну участь жінок і чоловіків в ухваленні рішень щодо запобігання конфліктам, безпеки та постконфліктного відновлення, створити гендерно чутливу систему для виявлення безпекових викликів і реагування на них, а також застосовувати гендерно-орієнтований підхід у політиці та програмах. Він підкреслює важливість подолання структурної гендерної нерівності у сфері освіти, догляду за дітьми та на ринку праці для розкриття повного потенціалу людського капіталу України, водночас сприяючи скоординованим національним і міжнародним заходам, серед яких протидія СНПК. Зокрема, Дорожня карта з питань верховенства права містить розділ «Гендерна рівність та насильство проти жінок», який має вирішальне значення для досягнення цілей третього НПД на 2026–2030 роки. Цей розділ наголошує на необхідності створити дієві національні механізми, які б

⁵⁸ See Björkdahl, Annika, Jenny Lorentzen, and Inger Skjelsbæk, eds. *Backlash against the Women, Peace and Security Agenda: Contesting Gender Norms*. Cham: Springer, 2026. <https://doi.org/10.1007/978-3-032-10853-1>; Tabbush, Constanza. *Understanding Backlash against Gender Equality: Evidence, Trends and Policy Responses*. Edited by Laura Turquet. New York: UN Women and United Nations Research Institute for Social Development, 2025. <https://knowledge.unwomen.org/en/digital-library/publications/2025/09/understanding-backlash-against-gender-equality-evidence-trends-and-policy-responses>

⁵⁹ DPMO, Roadmap on the Rule of Law (див. виноску 55 вище).

⁶⁰ Кабінет Міністрів України. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2026 року № 214-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2030 року та плану заходів з його виконання». Березень 2026. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2026-%D1%80https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2026-%D1%80> (далі — КМУ, Національний план дій до 2030 року).

гарантували рівні права та можливості для чоловіків і жінок у всіх сферах життя відповідно до законодавства ЄС (EU acquis) і міжнародних стандартів, а також захищали осіб від ГЗН, зокрема насильства, пов'язаного з конфліктом і воєнними діями, з гарантованим доступом до правосуддя. Проєкт НПД передбачає реагування на СНПК, тоді як очікується окрема урядова рамкова програма для розв'язання ширшої проблеми ГЗН. Посилення спроможності правоохоронних органів реагувати на випадки ГЗН і сексуальних домагань також є одним з основних фокусів. Реалізація порядку денного ЖМБ дає змогу Україні практично гармонізувати національні стандарти гендерної рівності та захисту прав людини з європейськими нормами в межах євроінтеграції і навпаки.

Важлива роль жіночих організацій і лідерок у впровадженні принципів ЖМБ

Безперервність лідерства з 2014 року до сьогодні

Від початку російської збройної агресії у 2014 році українські жіночі ОГС і лідерки перебувають на передовій національної стійкості та впровадження принципів ЖМБ. Вони очолили гуманітарні заходи на передовій, заповнили критичні прогалини в наданні послуг і неухильно переходили від ролі служб кризового реагування до ролі розбудовниць інституцій: формували політику та стратегічні документи, створювали коаліції і гарантували укорінення порядку денного ЖМБ в інституціях України.⁶¹ Хоча ОГС на чолі із жінками не завжди були інтегровані у формальні механізми координації, а подекуди зіштовхувалися зі стигматизацією або обмеженням доступом до ухвалення рішень, їх вплив чітко простежується в розробленні та змісті українських НПД. Усі українські НПД вказують громадянське суспільство як партнера з впровадження. Жіночі групи також відіграли критично важливу роль у зборі даних, просвітницькій роботі серед населення та моніторингу. Їх вплив суттєвий: інтерсекційний підхід НПД і зобов'язання щодо підтримки жінок у секторі безпеки були сформовані завдяки адвокації та дослідженням громадянського суспільства, які виявили системні бар'єри й виклики в усіх аспектах реалізації порядку денного ЖМБ. Отже, попри структурні обмеження на початкових етапах, активне та незалежне залучення жіночих організацій заклало міцний фундамент для трансформаційної реалізації порядку денного ЖМБ в Україні.⁶² Сьогодні українські жіночі організації широко визнані як інституційні суб'єкти, що діють на місцевій, національній і міжнародній арені. Вони часто слугують містком між громадами та державою, впроваджують заходи на місцях і водночас вимагають від посадовців підзвітності щодо національних і міжнародних зобов'язань стосовно принципів ЖМБ.⁶³

Вплив на політику та глобальна адвокація

Українські жіночі організації та лідерки також стали основними голосами на міжнародних форумах, формуючи глобальні порядки денні та залучаючи донорів відповідно до принципів ЖМБ. З 2014 року українські жінки прагнуть бути залученими до мирних переговорів і процесів правосуддя. Наприклад, залучення двох українських жінок до робочих підгруп Тристоронньої контактної групи з гуманітарних і політичних питань у 2016 році створило скромний, але важливий прецедент. Після повномасштабного вторгнення формальні переговори між Україною та Російською Федерацією, що відбулися в Білорусі й Туреччині в березні 2022 року, були обмеженими за масштабом, спорадичними та зрештою зайшли в глухий кут. Прикметно, що жінки здебільшого були відсутні в офіційних делегаціях і основних структурах ухвалення рішень у цих процесах, що відображає тривалу маргіналізацію гендерних міркувань у дипломатії високого рівня у воєнний час.⁶⁴

Подальші заходи з відновлення переговорів, що здебільшого просувалися за посередництва США, були змушені надавати пріоритет швидкому політичному врегулюванню шляхом компромісів щодо безпеки та територій, попри вкрай обмежене й політично чутливе переговорне середовище.⁶⁵ Це посилює тиск на Україну щодо долучення до транзакційної моделі розбудови миру, тоді як ширші елементи справедливого та сталого миру, зокрема участь жінок, гендерно чутливі підходи й підзвітність за шкоду, пов'язану з конфліктом,

⁶¹ Council on Foreign Relations. 2020. "Ukraine | Women's Participation in Peace Processes." <https://www.cfr.org/womens-participation-in-peace-processes/ukraine/> (дані — Council on Foreign Relations 2020).

⁶² Kähkönen 2025, pp. 2024-2035 (див. виноску 12 вище).

⁶³ Kurinna 2025 (див. виноску 23 вище).

⁶⁴ Dickinson, Peter. "Putin's 2022 Peace Proposal Was a Blueprint for the Destruction of Ukraine." Atlantic Council, March 28, 2022. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/putins-2022-peace-proposal-was-a-blueprint-for-the-destruction-of-ukraine/>

⁶⁵ Gozzi, Laura. "Difficult Russia-Ukraine Peace Talks End Without Breakthrough." BBC News, February 18, 2026. <https://www.bbc.com/news/articles/c0k1xj0d708o>

залишалися здебільшого поза порядком денним переговорів. Ця динаміка відображає ширші нові тенденції у зовнішньому контексті для ЖМБ. Зміни в політичних пріоритетах основних міжнародних партнерів, включно зі США⁶⁶, сприяли створенню більш невизначеного й менш сприятливого середовища для гендерних аспектів. Хоча багатосторонні інституції продовжують формально підтримувати ЖМБ, нерівномірне впровадження й ознаки зниження пріоритетності ускладнили для України просування гендерно чутливих підходів до питань миру та безпеки на міжнародному рівні, навіть у той час, коли внутрішнє впровадження ЖМБ продовжувало прогресувати.

Попри це, українське громадянське суспільство продовжувало наполягати на гендерно орієнтованому підході до будь-якого мирного врегулювання й залученні жінок до будь-яких майбутніх мирних переговорів. Наприклад, Асоціація «ЮрФем», Український Жіночий Фонд і Урядова уповноважена з питань гендерної політики в жовтні 2025 року спільно організували стратегічну консультацію на високому рівні, присвячену посиленню участі жінок у розбудові сталого та справедливого миру. Захід зібрав представників/ниць секторів безпеки й оборони, державних установ і громадянського суспільства для напрацювання конкретних пропозицій щодо збільшення участі жінок у переговорах і зусиллях із відновлення. Рекомендації були передані національним органам влади та міжнародним партнерам і стали основою для будь-якого майбутнього мирного процесу, але вони ще не були суттєво реалізовані.⁶⁷ У 2025 році Жіночий інформаційно-консультативний центр надіслав відкриті листи Президенту Зеленському й учасникам переговорів, закликаючи до представництва жінок за столом переговорів і дотримання гендерно чутливого порядку денного.⁶⁸ Ця адвокація відображає ширшу тенденцію до усвідомлення того, що тривалий мир має враховувати голоси миротвориць із регіонів, які постраждали від конфлікту, а не лише «традиційних» діячів високого рівня, що часто на практиці означає винятково чоловічий склад переговорників.⁶⁹

На світовій арені українські лідерки — від експерток громадянського суспільства до парламентарок і урядовиць — стали захисницями порядку денного ЖМБ.⁷⁰ Вони долучалися до форумів ООН і міжнародних ініціатив, щоб консолідувати підтримку України та прав жінок. Українські посадовиці й активістки часто працюють у тандемі, демонструючи приклад дипломатії «всього суспільства». Одним із прикладів є представництво України на щорічних сесіях Комісії ООН зі статусу жінок, де представники/ці уряду та громадянського суспільства працюють у синергії, щоб відстоювати інтереси України на світовій арені.⁷¹ Ще один приклад: наприкінці 2025 року українська делегація активісток і посадовиць виступала в Парламенті та Міністерстві закордонних справ Великої Британії за спрямування заморожених російських активів на репарації постраждалим і відхилення будь-якої амністії за мирною угодою для винуватців злочинів СНПК.⁷² Ця співпраця часто виходить за межі політичних розбіжностей. Серед прикладів — українське міжфракційне парламентське об'єднання «Рівні можливості»⁷³, адвокація міжфракційного закону про невідкладні проміжні репарації для осіб, які пережили СНПК,⁷⁴ а також адвокаційна робота в межах Українського Жіночого Конгресу.⁷⁵ Така дипломатія та кампанії на захист прав жінок ілюструють силу моделі тематичних коаліцій, заснованих на конкретних проблемах, а не на партійній приналежності.

Така адвокація піднесла Україну до ролі нормотворця у сфері ЖМБ і підкреслила роль українських жінок як агенток, що формують рішення в умовах активного конфлікту. Вона також почала змінювати підходи до

⁶⁶ The White House, "Defending Women from Gender Ideology Extremism and Restoring Biological Truth to the Federal Government," January 20, 2025, <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/01/defending-women-from-gender-ideology-extremism-and-restoring-biological-truth-to-the-federal-government/>

⁶⁷ Асоціація жінок-юристок України «ЮрФем», 2025. Відбулись стратегічні консультації «Посилення участі жінок у процесі досягнення сталого та справедливого миру», 13 жовтня. <https://jurfem.com.ua/en/strategic-consultations-enhancing-the-participation-of-women-in-the-process-of-achieving-a-sustainable-and-just-peace/> (<https://jurfem.com.ua/konsultatsii-uchest-zhinoch/> (англ. мовою: <https://jurfem.com.ua/en/strategic-consultations-enhancing-the-participation-of-women-in-the-process-of-achieving-a-sustainable-and-just-peace/>).

⁶⁸ Women's Information Consultative Center. 2025. "Negotiated Process—Advocacy for Inclusion of the WPS Agenda." August 7. <https://www.wicc.net.ua/en/post/negotiated-process--advocacy-for-inclusion-of-wps-agenda/>

⁶⁹ Там само.

⁷⁰ Organization for Security and Co-operation in Europe. 2015. "Need for Women to Be Included in Conflict Prevention and Resolution Processes Stressed at OSCE-Supported Workshop in Ukraine." OSCE, April 24. <https://www.osce.org/secretariat/153321>

⁷¹ United Nations. 2025. *Building Back Better: Gender-Sensitive and Inclusive Post-War Recovery in Ukraine* [Concept note]. March 7. https://unwlostorage.blob.core.windows.net/csw/55edc760-94bb-4e56-bbe3-4dc3dd110d52_Final%20draft%20Concept%20Note%20Side%20event%20march%20%20Recovery_07.03.2025.pdf

⁷² McMahon, Caitlin. 2025. "No Amnesty, No Silence: Ukrainian Women Urge Accountability for War-Time Sexual Violence." *Georgetown Institute for Women, Peace and Security*, December 18. <https://giwps.georgetown.edu/2025/12/18/no-amnesty-no-silence-ukrainian-women-urge-accountability-for-war-time-sexual-violence/>

⁷³ Inter-Parliamentary Union. n.d. "Ukraine: Specialized Bodies." <https://data.ipu.org/parliament-UA/specialized-bodies-UA-LC-SB08/>

⁷⁴ Український Жіночий Фонд, 2025. «Марина Бардіна: новий закон захистить права осіб, які постраждали від СНПК з 2014 року». <https://uwf.org.ua/en/marina-bardina-new-law-to-protect-the-rights-of-crsv-survivors-since-2014/> (<https://uwf.org.ua/marina-bardina-novyi-zakon-zahystyt-prava-osib-yaki-postrazhdali-vid-snpk-z-2014-roku/> (англ. мовою: <https://uwf.org.ua/en/marina-bardina-new-law-to-protect-the-rights-of-crsv-survivors-since-2014/>).

⁷⁵ Verkhovna Rada of Ukraine. 2025. «Ukrainian women have unique courage.» Deputy Speaker Olena Kondratiuk opened the Ukrainian Women's Congress. https://www.rada.gov.ua/en/news/News/top_news/267504.html

залучення донорів. Жіночі організації переконували міжнародних партнерів у тому, що фінансування має надходити на місця — до місцевих груп, очолюваних жінками, а не великих міжнародних організацій. Проте виклики залишаються: попри свій величезний вплив, українські жіночі організації залишаються серйозно недофінансованими в межах міжнародної архітектури допомоги Україні. Останні дані, наведені структурою ООН Жінки та партнерами, свідчать, що лише 14% офіційної допомоги розвитку для України у 2022–2023 роках містили цілі щодо гендерної рівності, тоді як менш як 1% фінансування було спрямовано на проекти, безпосередньо орієнтовані на гендерну рівність.⁷⁶ Наявний стійкий розрив між риторикою донорів і їхньою практикою, оскільки місцеві жіночі ОГС «статистично страждають від більшого дефіциту фінансування», навіть коли виконують критично важливу роботу, пов'язану з високим ризиком, у зонах бойових дій.⁷⁷ Подолати цей розрив украй важливо для підтримки подальших внесків жінок.

Жінки в центрі процесів відновлення та розбудови миру

Мабуть, найважливіше те, що безперервне залучення жіночих організацій із 2014 року заклало основу для більш інклюзивного процесу миру та відбудови в Україні. Оскільки країна прагне до остаточного відновлення, жіночі групи та лідерки є одними з основних архітекторів майбутнього України.⁷⁸ Вони привносять роки досвіду у сфері діалогу в громадах, адвокації правосуддя та відбудови засобів до існування. Наприклад, протягом усієї війни мережі юристок і правозахисниць, зокрема «ЮрФем», ретельно документували злочини, закривши правову основу для переслідування за воєнні злочини та встановлення істини.⁷⁹ Їхня робота безпосередньо сприяє розбудові миру й гарантує, що справедливість для жертв і постраждалих та притягнення до відповідальності винуватців залишаться беззаперечними стовпами будь-якої мирної угоди.

Жіночі організації також допомагають формувати бачення післявоєнної відбудови України, щоб воно було більш інклюзивним і справедливим. У вересні 2023 року лідерки в уряді разом з активістками започаткували Платформу з гендерного мейнстримінгу й інклюзивного відновлення, щоб забезпечити участь жінок на всіх рівнях у планах відбудови.⁸⁰ У середині 2024 року українські міністерства разом з агентствами ООН і міжнародними партнерами створили Альянс з гендерно відповідального та інклюзивного відновлення, щоб спрямувати глобальну підтримку на економічну інклюзію жінок і проекти відновлення на рівні громад.⁸¹ На суспільному рівні активістки проводять громадські кампанії для зміни ставлення та підкреслення ролі жінок у питаннях миру й безпеки. Наприклад, національна Коаліція ОГС «1325» нещодавно запустила кампанію «1325 посилює країну», щоб підкреслити життєво важливу роль жіночого лідерства в підтриманні безпеки, відбудові та запобіганні насильству в Україні.⁸² Такі ініціативи підсилюють наратив про те, що участь жінок є основним компонентом національної сили та післявоєнного відновлення.

Ветеранки, які стали активістками проекту «Невидимий батальйон», зруйнували гендерні бар'єри в збройних силах і нині відіграють помітну роль у зусиллях із реінтеграції ветеранів/нок та розмінування.⁸³ Міжнародні угоди й політичні форуми — від Ради Безпеки ООН до донорських конференцій — нині часто цитують підготовлений українськими жінками Маніфест із 10 пунктів щодо справедливого та сталого миру в Україні, який захищає безпеку людини й гендерну рівність.⁸⁴ Ці зусилля поступово змінюють ландшафт розбудови миру.

⁷⁶ Організація Об'єднаних Націй в Україні. «Значне скорочення фінансування обмежує здатність жіночих правозахисних організацій України надавати гуманітарну допомогу у критичний час». 12 березня, 2025. <https://ukraine.un.org/en/290757-major-funding-cuts-undermine-ability-ukraine%E2%80%99s-women%E2%80%99s-rights-organizations-provide>

⁷⁷ Kurinna 2025 (див. виноску 23 вище).

⁷⁸ Georgetown Institute for Women, Peace and Security. 2025. "Ukraine — WPS Conflict Tracker." <https://giwps.georgetown.edu/conflict-tracker/country/ukraine/> (далі — Georgetown Institute for WPS 2025).

⁷⁹ Консультативна місія Європейського Союзу в Україні, 2024. «Спеціалізація є надважливою, бо слідчі та прокурори, які працюють зі справами щодо СНПК, не повинні одночасно розслідувати інші категорії воєнних злочинів». КМЄС в Україні, 29 березня. <https://www.euam-ukraine.eu/news/specialisation-is-critically-important-investigators-and-prosecutors-handling-crsv-cases-should-not-simultaneously-deal-with-other-categories-of-war-crimes/> (ахрл. мовою: <https://www.euam-ukraine.eu/news/specialisation-is-critically-important-investigators-and-prosecutors-handling-crsv-cases-should-not-simultaneously-deal-with-other-categories-of-war-crimes/>).

⁸⁰ Платформа забезпечення гендерного мейнстримінгу та інклюзії у відновленні. Без дати. «Платформа забезпечення гендерного мейнстримінгу та інклюзії у відновленні». Український Жіночий Фонд. <https://genderplatform.org.ua/>

⁸¹ Council on Foreign Relations 2020 (див. виноску 66 вище).

⁸² Kurinna 2025 (див. виноску 23 вище).

⁸³ German Marshall Fund of the United States. 2025. "No Longer Invisible: How a Veterans Organization Is Securing a Place for Women in Ukraine's Armed Forces." <https://www.gmfus.org/no-longer-invisible-how-veterans-organization-securing-place-women-ukraines-armed-forces>

⁸⁴ Georgetown Institute for WPS 2025 (див. виноску 78 вище).

Високий рівень локалізації ЖМБ: роль муніципалітетів і адаптація на рівні громад

Регіональні та місцеві плани дій щодо ЖМБ

Територія України поділяється на 24 області, два міста зі спеціальним статусом (Київ та Севастополь) і одну автономну республіку (Крим). Протягом 2014–2020 років Україна пройшла активну фазу адміністративно-територіальної реформи, відомої як «реформа децентралізації». По суті, вона передбачала передання значних повноважень щодо формування політики на місцевий рівень — так звані «територіальні громади», які є об'єднаннями міст і сіл із широкими повноваженнями та свободою в ухваленні рішень. Ці абсолютно нові одиниці адміністративно-територіального устрою з'явилися в Україні шляхом добровільного об'єднання територій, підпорядкованих різним органам місцевого самоврядування.

Хоча кількість і межі областей в Україні не змінилися, роль цих регіонів трансформувалася: з головних адміністраторів державної політики для місцевого самоврядування вони перетворилися на фасилітаторів і координаторів, які допомагають підтримувати межі, встановлені центральним урядом, оскільки місцеві громади отримали широкі повноваження та гнучкість у розробленні власних підходів до реалізації національної програми.

Впровадження першого та другого НПД ЖМБ збіглося з цим періодом активного формування нового адміністративно-територіального устрою та змін у процесі ухвалення рішень. Потреба в реформі в Україні була пов'язана, зокрема, з її великою територією та значною кількістю населення, розміщеного по всій території. Тому розроблення інновацій і локалізація Регіональних планів дій (РПД) стали відповіддю на наявні логістичні потреби й операційні виклики в контексті реалізації НПД, як і будь-якої іншої державної політики. Суб'єкти регіонального рівня брали участь у різноманітних заходах, організованих Міністерством соціальної політики та міжнародними організаціями для забезпечення якісної реалізації.⁸⁵ Ці заходи у 2017 році назвали «глобальним інноваційним кроком».⁸⁶

До кінця 2017 року 16 із 24 областей ухвалили власні РПД щодо ЖМБ, і згодом до них долучилися інші. До кінця 2021 року 22 обласні адміністрації та місто Київ локалізували й ухвалили плани дій. Навіть громади в охоплених бойовими діями Донецькій, Луганській і чотиринадцяти інших областях, ухвалили 26 місцевих планів дій.⁸⁷ До кінця 2025 року всі області розробили власні РПД. Донецька й Луганська обласні адміністрації, які наразі працюють дистанційно через російську окупацію, затвердили та впроваджують заходи, пов'язані з порядком денним ЖМБ.

РПД відрізняються від НПД тим, що враховують специфічні безпекові ризики та соціальні виклики в різних регіонах України, зокрема наближеність до зон бойових дій, концентрацію ВПО, рівень руйнування інфраструктури й інші обставини. РПД також є основним орієнтиром для місцевих громад під час розроблення власних планів дій. Водночас розроблення й реалізація Місцевих планів дій (МПД), які впроваджуються на рівні територіальних громад, поки що не набули масового характеру. Громади ухвалювали МПД або план заходів на виконання РПД, або інші схожі документи. Проте охоплення такими заходами нерівномірне й залежить від багатьох чинників, насамперед від обізнаності місцевої влади щодо порядку денного ЖМБ та її зацікавленості у впровадженні конкретних заходів, пов'язаних із ЖМБ.

Хоча Кабінет Міністрів⁸⁸ рекомендує органам влади місцевого рівня виконувати НПД, це не є обов'язковим. Таким чином, місцева влада може самостійно визначати пріоритети й обсяги заходів, що підлягають впровадженню. Водночас для обласних державних адміністрацій розроблення та впровадження РПД обов'язкові.

⁸⁵ OSCE and Inclusive Security Support 2017 (див. виноску 24 вище).

⁸⁶ OSCE and Inclusive Security Support 2017 (див. виноску 24 вище).

⁸⁷ ООН Жінки в Україні. Без дати. «Жінки, мир та безпека» <https://ukraine.unwomen.org/en/shcho-my-robymo/zhinky-my-r-ta-bezpeka>, <https://ukraine.unwomen.org/uk/shcho-my-robymo/zhinky-my-r-ta-bezpeka>

⁸⁸ Кабінет Міністрів України, 2020. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 року № 1544-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2025 року» <https://zakon.rada.gov.uahttps://zakon.rada.gov.ua> (далі — КМУ, Національний план дій 1325 до 2025 року).

Аналіз звітів про виконання РПД та більшості доступних МПД не залишає сумнівів щодо провідної ролі жіночих ОГС і Коаліцій 1325 у кожному регіоні. Вони охоплюють значну частину заходів, передбачених НПД ЖМБ, і широко залучаються як виконавці в регіональних та місцевих планах.

Також важливо зазначити, що заходи, заплановані в РПД, мають охоплювати всі стратегічні цілі НПД. Це часто призводить до їх масового копіювання з НПД, замість адаптації до конкретних потреб і викликів регіонів. Водночас на місцевому рівні заходи частіше зосереджені на конкретних сферах, таких як гуманітарне реагування, розроблення послуг для осіб, які пережили ГЗН, участь у тренінгах із впровадження принципів гендерної рівності та розв'язання конфліктів.⁸⁹

Наприкінці 2022 року у відповідь на повномасштабну війну уряд України скоригував НПД, зокрема, щоб розширити спектр основних цільових груп.⁹⁰ Як наслідок, багато людей у вразливих ситуаціях, які раніше не були помітні в документі (наприклад, сім'ї військовослужбовців і колишні військовополонені), опинилися в центрі уваги заходів. Це також суттєво розширило спектр заходів гуманітарного реагування, більшість із яких впроваджується на місцевому рівні та була включена до МПД. До НПД також додали питання реагування на СНПК, оскільки стала відома значна кількість таких випадків.^{91,92}

Звіти про виконання РПД зазвичай містять дані про заходи як на регіональному рівні, так і на рівні громад. Регіональний рівень зазвичай має більше можливостей для міжвідомчої координації, оскільки може активніше залучати підрозділи різних структур сектора безпеки й оборони, які не підпорядковуються регіональному рівню, але зазвичай зацікавлені в ефективній співпраці. Часто структури національного сектора безпеки й оборони мають власні плани дій, проте їхні регіональні підрозділи не завжди обізнані про ці зобов'язання. Зазвичай це стосується поліції, прокуратури, військових навчальних закладів, Державної служби з надзвичайних ситуацій, міграційної служби, а іноді й військових частин, якщо вони вирішують розвивати співпрацю у цій сфері.

Станом на початок лютого 2026 року громадські обговорення проекту нового НПД на 2026–2030 роки було завершено,⁹³ і 25 лютого він був ухвалений Кабінетом Міністрів.⁹⁴ До цього на базі проекту НПД у січні 2026 року відбувся тренінг, організований Урядовою уповноваженою з питань гендерної політики, Міністерством соціальної політики та Українським Жіночим Фондом, з метою оновлення РПД і підготовки до їх подальшого ухвалення й реалізації.

Розроблення нового НПД і його локалізація можуть надати можливість подолати ці виклики й недоліки. До них, наприклад, належать часто символічний статус РПД, а також низька адаптивність заходів, включених до НПД, для реагування на реальні виклики чи потреби людей у різних областях.⁹⁵

Суттєвою перешкодою для ефективної реалізації порядку денного ЖМБ по всій Україні є визначення суб'єкта, який координує ці зусилля. На національному рівні координаційну функцію виконує Міністерство соціальної політики, що створює труднощі з утвердженням того, що принципи ЖМБ також мають бути частиною безпекової політики України. Є тенденція до аналогічного визначення регіональних і місцевих координаційних структур. На місцевому рівні питання ЖМБ часто інтегрується, наприклад, у роботу відділу у справах молоді або служби у справах дітей, що ускладнює досягнення повної локалізації та виконання багатьох основних положень порядку денного.

⁸⁹ Український Жіночий Фонд і Уряд Великої Британії, 2025. *Оцінка ефективності та перспективи вдосконалення Національного плану дій України щодо реалізації Резолюції РБ ООН 1325*. Київ: EU Neighbours East, 2 травня. https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2025/05/1325_analysis.pdf, с. 29. (далі — Український Жіночий Фонд і Уряд Великої Британії, 2025).

⁹⁰ КМУ, Національний план дій 1325 до 2025 року (див. виноску 95 вище).

⁹¹ Консультативна місія Європейського Союзу в Україні, 2024. «25 років резолюції Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека" на період до 2030 року та плану заходів з його виконання у 2026–2030 роках». Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, 2 травня. <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/un-security-council-resolution-on-women-peace-and-security-1325-twenty-five-years-on-what-does-it-mean-for-ukraine> (далі — КМЄС, 2024).

⁹² Кабінет Міністрів України, 2025. Катерина Левченко взяла участь у стратегічній зустрічі обласних Коаліцій 1325 «Жінки, мир, безпека». *Кабінет Міністрів України*, 15 серпня. <https://www.kmu.gov.ua/news/kateryna-levchenko-vziala-uchast-u-strategichnii-zustrichi-oblasnykh-koalitsii-1325-zhinky-myr-bezpeka> (далі — КМУ, стратегічна зустріч обласних Коаліцій 1325, 2025).

⁹³ Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, 2026. Звіт про результати громадського обговорення проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека" на період до 2030 року та плану заходів з його виконання у 2026–2030 роках». Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, 30 січня. <https://www.msp.gov.ua/legislation/regulatory-framework/regulatory-framework-259>

⁹⁴ Кабінет Міністрів України, 2026. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2026 року № 214-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека" на період до 2030 року та плану заходів з його виконання». Кабінет Міністрів України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2026-%D1%80#Text>

⁹⁵ Український Жіночий Фонд і Уряд Великої Британії, 2025 (див. виноску 96 вище).

Практичний вплив на місцевому рівні

Статус участі жінок у процесі ухвалення рішень під час реалізації порядку денного ЖМБ

Вагомим викликом, який може перешкоджати ефективній реалізації заходів НПД або РПД, є залежність від якості роботи, ресурсів і спроможності місцевих жіночих організацій. Цей компонент може бути як перевагою, так і слабким місцем. Реалізація державної політики має бути насамперед обов'язком органів державної влади; однак в Україні громадянське суспільство часто є головним виконавцем важливих реформ, тоді як уряд бере в них участь і йде шляхом, прокладеним жіночими ОГС. Це призвело до непослідовного впровадження на місцевому рівні, яке значною мірою покладається на місцеві жіночі організації та часто створює надмірний тиск на них.⁹⁶

Ситуація щодо участі жінок у процесах ухвалення рішень змінилася з огляду на умови повномасштабної війни. Багато жінок виїхали зі своїми дітьми та сім'ями в перші дні повномасштабної війни.⁹⁷ Проте дані свідчать про те, що жінки беруть активну участь у процесах управління громадами по всій країні і що чим більша частка залучених жінок, тим ефективніше управління. Станом на кінець 2024 року Служба віцепрем'єр-міністра повідомляла, що жінки обіймають приблизно 35% керівних посад на місцевому рівні та 41,3% у громадах із населенням до 10 000 осіб.⁹⁸ Однак ці дані засновані на результатах виборів 2020 року, і їх поточну релевантність складно оцінити. Зрештою, у 2025 році склад уряду змінився, і жінки обійняли посади прем'єр-міністра та двох віцепрем'єр-міністрів.⁹⁹

Коли жінки активно та змістовно залучені до реагування на конфлікт, це сприяє ефективному лідерству та підвищенню результативності. Наприклад, перша заступниця міністра розвитку громад та територій України Альона Шкрум зазначила, що «за статистикою, громади з більшою часткою депутаток подають більше проектів відновлення і мають більше шансів отримати фінансування».¹⁰⁰ Із 40 громад, які були в окупації або постраждали від бойових дій, лише у 13 жінка очолює робочу групу з відновлення.¹⁰¹ Дослідження, проведене ГО «Спільне благо», описує численні виклики, серед яких низький рівень готовності громад до повноцінної організації процесів стійкості до конфліктів. Виклики, пов'язані з участю жінок у постконфліктному відновленні, охоплюють нестачу ресурсів для формування власного порядку денного, недостатню політичну вагу, відсутність прихильників і тиск із боку колег, які просувають власні інтереси. Роль лідерок рідко висвітлюється, коли йдеться про успіхи громади, що зумовлено патріархальними й консервативними суспільними структурами в Україні.^{102, 103, 104}

У багатьох громадах поблизу лінії фронту управління здійснюється не через традиційні органи влади, а через військові адміністрації. Очільників громад найчастіше призначають голови місцевих військових адміністрацій. Однак це означає, що врядування відбувається не через колегіальний орган, як-от рада, а лише через воєнізовані органи виконавчої влади. Навіть якщо очільником громади є чоловік, жінок часто призначають на

⁹⁶ Kurinna 2025 (див. виноску 23 вище).

⁹⁷ Гарасим Андрій, 2024. «Система дозволів на виїзд за кордон депутатів різних рівнів і чиновників шкодить демократії та західній підтримці України». *Texty.org.ua*, 20 лютого. <https://texty.org.ua/articles/111812/systema-dozvoliv-na-vyizd-deputativ-riznyh-rivniv-i-chnovnykiv-za-kordon-shkodyt-demokratii-i-zahidnij-pidtrymci-ukrayiny/>; Латиш Ірина, 2023. «Граблі» Шмигала: як працює заборона на перетин кордону для місцевих депутатів? *ЧЕСНО*, 10 квітня. <https://www.chesno.org/post/5578/>; <https://www.chesno.org/post/5578/>

⁹⁸ Офіс Віцепрем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, 2026. Facebook. <https://www.facebook.com/UA.EU.NATO/posts/pfbid0Ptc5Nkj8bEvpmj06MjXDDn6ey6E15i961ppVYGmhNRPsNBwooihH5nGqpcSd32/>; Український Жіночий Фонд, 2025. *Індекс гендерної рівності в Україні: Київ — 2025*. Київ: Український Жіночий Фонд. <https://hromady.org/wp-content/uploads/2025/05/%D0%86%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81-%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%B2-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96-2025.pdf> (англ. мовою: https://uwf.org.ua/wp-content/uploads/2025/05/gender_index_05_2025_eng_web.pdf).

⁹⁹ Романенко Валентина, Страшук Ангеліна, 2025. «Зеленський представив "слугам народу" новий уряд». *Українська правда*, 16 липня. <https://www.pravda.com.ua/news/2025/07/16/7522077/>.

¹⁰⁰ Мосорко Анастасія, 2025. «Як жінки трансформують культуру, економіку і політику в регіонах». *Українська правда. Життя*, 6 квітня. <https://life.pravda.com.ua/society/yak-zhinki-transformuyut-kulturu-ekonomiku-i-politiku-v-regionah-307342/> (далі — Мосорко, 2025).

¹⁰¹ Спільна користь, 2025. *Жіночий вимір відновлення: аналітичний звіт*. Платформа забезпечення гендерного мейнстрімінгу та інклюзії у відновленні. https://genderplatform.org.ua/wp-content/uploads/2025/01/zvit_zhinochij-vimir-vidnovlennya_spilna-korist.pdf, с. 16. (далі — Спільна користь, *Жіночий вимір відновлення*, 2025).

¹⁰² Портал «Децентралізація», 2024. «Лідерство жінок рухає країну: серія надихаючих висловів жінок-голів громад». *Decentralization.ua*, 7 березня. <https://decentralization.ua/news/17771>

¹⁰³ Громадський Простір, 2026. «Жінки тримають громади, а хто підтримає їх? Результати дослідження в Київській та Чернігівській областях». *Громадський Простір*, 14 січня. <https://www.prostir.ua/?news=zhinky-trymayut-hromady-a-hto-pidtrymaie-ix-rezultaty-doslidzhennya-v-kyivskij-ta-cherhivskij-oblastyah>

¹⁰⁴ Запорізька міська рада, 2026. «Реалізуємо програму "Сила жінок"». *Запорізька міська рада*, 5 січня. <https://zp.gov.ua/news/284509-realizujemo-programu-sila-zinok>

посади керівниць департаментів, комунальних підприємств і на аналогічні посади, що визнає ефективність їхньої роботи^{105, 106, 107}

Роль Коаліцій 1325 у впровадженні порядку денного ЖМБ

Коаліції 1325 часто надають вагому підтримку місцевим лідеркам. На регіональному й місцевому рівнях кількість лідерок обмежена. Ці групи почали створюватися у 2018 році за підтримки Українського Жіночого Фонду й формувалися з ініціативи та за участю найактивніших жінок регіону. Часто ці жінки вже були об'єднані в робочі групи або входили до складу міжвідомчих координаційних рад із питань запобігання та протидії ГЗН і торгівлі людьми, які діють на обласному рівні та в більшості громад. Створення Коаліцій 1325 стало природним розширенням сфери інтересів місцевих лідерок із можливістю залучення також тих суб'єктів, які не працюють у сфері протидії ГЗН чи торгівлі людьми, але чия участь важлива для реалізації порядку денного ЖМБ (наприклад, Державної служби з надзвичайних ситуацій або структур правоохоронних органів, що спеціалізуються на воєнних злочинах тощо). Зустрічі Коаліцій часто проводять після засідань Координаційних рад, які покликані сприяти місцевій координації між усіма органами, відповідальними за реагування на домашнє насильство.¹⁰⁸ Ця діяльність також зазвичай тісно пов'язана з роботою Рад із питань ВПО при регіональних або місцевих органах влади. Регіональна влада й уряд загалом високо оцінюють ефективність діяльності Коаліцій'.¹⁰⁹

У 2025 році Український Жіночий Фонд створив окремий вебсайт для відстеження поточної ситуації щодо всіх РПД, діяльності Коаліцій 1325 та інших актуальних новин.¹¹⁰ Основними завданнями коаліцій є локалізація НПД, координація, просування ідей Резолюції РБ ООН 1325 і моніторинг заходів. Коаліціями керують секретаріати, які в більшості областей представлені очільницями найвпливовіших місцевих жіночих організацій.

Урядова уповноважена з питань гендерної політики Катерина Левченко зазначила: моніторинг показав, що у 2024 році було реалізовано 1911 програмних ініціатив, на які було залучено понад 836 мільйонів гривень (понад 18 мільйонів доларів США). На Коаліції 1325 припала майже чверть усіх заходів (23,4%).¹¹¹ Директорка Українського Жіночого Фонду Наталія Карбовська зазначила, що у 2024 році Коаліції 1325 залучили 85,4 мільйона гривень (1,9 мільйона доларів США) фінансування.¹¹² Загалом коаліції забезпечили понад 61% усього залученого фінансування.¹¹³ Однак висока ефективність і здатність рухати процес можуть також створити ситуацію, коли регіональні та місцеві органи влади так і не зможуть самостійно очолити реалізацію порядку денного ЖМБ, натомість перекинувши цю роботу на коаліції.

Експертки Інформаційно-консультативного жіночого центру наголошують на необхідності розбудови інституційної спроможності обласних державних адміністрацій для виконання своїх РПД, зокрема шляхом спільного планування, реалізації, моніторингу та звітування.¹¹⁴

Склад Коаліцій 1325 та заходи, які вони просувають, часто залежать від розташування області й активної позиції різних суб'єктів. Наприклад, Коаліція у Житомирській області має ефективну співпрацю з регіональною поліцією та військовим інститутом, розташованим у Житомирі.¹¹⁵ Тому в регіоні проводять багато освітніх та інформаційних заходів, пов'язаних із порядком денним ЖМБ, за участю різних суб'єктів. Ефективна

¹⁰⁵ Спільна користь, Жіночий вимір відновлення, 2025 (див. виноску 110 вище).

¹⁰⁶ Мосорко, 2025 (див. виноску 109 вище).

¹⁰⁷ Асоціація міст України, 2024. "Ukrainian Municipalities Promote Entrepreneurship and International Business Cooperation." Асоціація міст України, 27 серпня. <https://www.auc.org.ua/novyna/ukrainian-municipalities-promote-entrepreneurship-and-international-business-cooperation>

¹⁰⁸ Департамент сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації, 2026. «Відбулося засідання Міжвідомчої ради з питань сім'ї, гендерної рівності, запобігання та протидії домашньому насильству та протидії торгівлі людьми». Департамент сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації, січень. <https://dsms.cg.gov.ua/index.php?id=493548&tp=0>

¹⁰⁹ КМУ, стратегічна зустріч обласних Коаліцій 1325, 2025 (див. виноску 99 вище).

¹¹⁰ Національний план дій 1325, 2026. «Національний план дій 1325: жінки, мир, безпека в Україні». Український Жіночий Фонд. <https://1325ukraine.org.ua/en/home/>

¹¹¹ КМУ, стратегічна зустріч обласних Коаліцій 1325, 2025 (див. виноску 99 вище).

¹¹² День. «Український Жіночий Фонд представив результати чотирирічного проекту». Газета «День». 19 вересня, 2025. <https://day.kyiv.ua/news/190925-ukrainskyy-zhinochyy-fond-predstavyy-rezultaty-chotyryrichnoho-proyektu-z-vikonannya>

¹¹³ КМУ, стратегічна зустріч обласних Коаліцій 1325, 2025 (див. виноску 99 вище).

¹¹⁴ Український Жіночий Фонд і Уряд Великої Британії, 2025 (див. виноску 96 вище).

¹¹⁵ Сухопутні війська Збройних Сил України, 2026. Facebook. <https://www.facebook.com/UJALandForces/posts/pfbid02ae6A8oMwryM6RBj1awEaWVxuRasVKzCihDhzSugKWf4xNyCqpbNjkRK12t8DhsNv>

координація з обласною державною адміністрацією¹¹⁶ дає змогу успішно локалізувати заходи в менших містах і громадах.¹¹⁷

Впровадження порядку денного ЖМБ на лінії фронту й на деокупованих територіях

Впровадження всіх НПД ЖМБ в Україні відповідало динаміці та розвитку російської агресії проти країни протягом останніх 12 років. Повномасштабне вторгнення призвело до активізації діяльності на місцевому рівні. Більшість із цих заходів була спрямована на реагування та подолання наслідків бойових дій. Форма та зміст цих заходів відрізнялися між регіонами, віддаленими від лінії фронту, тими, що щойно були деокуповані, і тими, що розташовані близько до зони активних бойових дій.

Наприклад, частина Донецької області залишається окупованою з 2014 року. Попри це, на території регіону, підконтрольній уряду України, відбувалася активна реалізація порядку денного ЖМБ через поєднання РПД та МПД. Наприклад, у Краматорську (одному з найбільших міст Донецької області) регіональна Коаліція 1325 «подбала про те, щоб усі дитячі садки мали укриття, а всі вихователі пройшли безпекові тренінги».¹¹⁸ Крім того, Коаліція працювала над відкриттям там гінекологічного кабінету для надання допомоги особам, які пережили СНПК.

Сусідня Луганська область також була частково окупована з 2014 року, а у 2022 році — повністю окупована Росією. Утім у 2023 році РПД Луганської області було оновлено, і різні суб'єкти намагаються допомогти жителям/кам регіону, навіть тим, які зараз перебувають в інших регіонах чи країнах. Наприклад, до цільових груп РПД увійшли сім'ї військовополонених і сім'ї осіб, примусово депортованих до Російської Федерації, а також особи, які пережили СНПК.¹¹⁹ Виконавці РПД Луганської області визначили такі пріоритети: створення резерву фахівців, формування мобільних бригад, готових до роботи на деокупованих територіях, і розбудова мережі спеціалізованих послуг.¹²⁰ Цих пріоритетів дотримується не лише релокована обласна адміністрація, а й релоковані місцеві адміністрації, які намагаються підтримувати зв'язок зі своїми мешканцями.¹²¹

У Харківській області, розташованій поблизу лінії фронту, регіональна Коаліція 1325 координує, моніторить і поширює передовий досвід впровадження порядку денного ЖМБ, активно висвітлюючи свою діяльність. Наприклад, на одному із засідань коаліції було обговорено результати безпекових аудитів в окремих громадах.¹²² Активна популяризація Харківської Коаліції 1325 може допомогти іншим громадам перейняти подібні методи, навіть якщо їм не вистачає фінансування. Офіційний звіт обласної адміністрації про виконання її РПД у 2024 році свідчить, що роль Коаліції 1325 та організацій громадянського суспільства була вирішальною для реалізації більшості заходів (таких як проведення тренінгів із ЖМБ, гендерних аудитів у різних установах, гуманітарне реагування тощо).¹²³

Херсонська область була значною мірою окупована на початку 2022 року, але українські сили повернули контроль над половиною регіону до кінця 2022 року. Наразі лінія фронту проходить уздовж річки Дніпро, і весь лівий берег області залишається окупованим. У Херсонській області роль Коаліції 1325 залишається вирішальною для виконання більшості заходів.¹²⁴ Крім того, здатність жіночих організацій громадянського суспільства, об'єднаних у коаліцію, швидко реагувати на виклики, є корисною в надзвичайних ситуаціях. Наприклад, у серпні 2025 року російські війська завдали удару по автомобільному мосту в місті Херсоні,

¹¹⁶ Житомирська обласна державна адміністрація, 2025. «Кампанія "1325 зміцнює країну" допомагає нам будувати більш справедливе й стійке суспільство — Віктор Градівський». Житомирська обласна державна адміністрація, 3 жовтня. <https://oda.zht.gov.ua/news/kampaniya-1325-zmitsnyuye-krayinu-dopomagaе-nam-buduvaty-bilsh-spravedlyve-y-stijke-suspilstvo-viktor-gradivskiy/>

¹¹⁷ Коаліція «Житомирщина-1325», 2026. Facebook.

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid037Aih5BUV7XZ1BXQULPciifguDWPudk83SHyRb4aT64MAaIDHxCe9rM2oXjiRBdG5I&id=61581599851046

¹¹⁸ КМЕС, 2024 (див. виноску 98 вище).

¹¹⁹ Луганська обласна державна адміністрація, 2023. «Оновлений план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека" в Луганській області включає п'ять стратегічних цілей, 13 оперативних цілей, 18 завдань, 73 заходи». Луганська обласна державна адміністрація, 26 червня. <https://lova.gov.ua/oda/press/news/katerina-bezinska-onovleniy-plan-diy-z-vikonannya-rezolyuciyi-radi-bezpeki-onn-1325#>

¹²⁰ Там само.

¹²¹ Рубіжанська міська військова адміністрація, 2025. «Коаліція "Жінки. Мир. Безпека" висвітлює роль жінок і чоловіків у відновленні, безпеці та розвитку громади». Рубіжанська міська військова адміністрація, 21 вересня. <https://rmva.gov.ua/news/1758431328/>

¹²² Коаліція «Харківщина 1325», 2026. Facebook. <https://www.facebook.com/kharkiv1325/posts/pfbid034LgifYDtrvwMg4kdsdue6As2RCvP6YwpTHMwspE1TcXkR7yGiQUPub3FMXBDvDirI>

¹²³ Харківська обласна державна адміністрація, 2025. Звіт про виконання у 2024 році регіонального плану заходів з реалізації Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року. Харківська обласна державна адміністрація. https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1303/130299/Attaches/informatsiya-pro-vikonannya-regionalnogo-planu-zhinki_mi_bezpeka_za_2024_rik_1_.pdf

¹²⁴ Херсонська обласна державна адміністрація. Без дати. «Інформація про права жінок». Херсонська обласна державна адміністрація. <https://khoda.gov.ua/diialnist/sotsialna-sfera/informatsiya-pro-prava-zhinok>

майже відрізавши мікрорайон Корабел від решти громади. Цей мікрорайон уже був частково затоплений унаслідок руйнування Каховської ГЕС у 2023 році. Координаційна платформа Коаліції значно полегшила евакуацію цивільного населення з небезпечних районів і надання допомоги (гуманітарна допомога, розселення, транспорт).^{125,126}

Чернігівська область була частково окупована в лютому 2022 року під час спроби росіян захопити Київ, але була звільнена до квітня 2022 року. Водночас Чернігівщина, яка серед усіх регіонів має найдовший кордон із Росією та Білоруссю, зазнає постійних артилерійських обстрілів. Проте в червні 2023 року регіон ухвалив новий РПД і розглядає його реалізацію як можливість вплинути на доступ до житла, медичних і соціальних послуг, відновлення інфраструктури та наявності укриттів для мешканців.¹²⁷ Посадовці зазначають, що більшість коштів на ці послуги надходить від донорів, а Коаліція 1325 відіграє активну роль у залученні цього фінансування.¹²⁸

Таким чином, приклади з прифронтових регіонів демонструють, що ефективна локальна реалізація порядку денного ЖМБ є невіддільною частиною ефективного реагування на наслідки конфлікту в постраждалих громадах. На додаток, саме гендерна перспектива, яку застосовують Коаліції 1325, часто допомагає пом'якшити негативні наслідки.

Стратегічні рекомендації за результатами впровадження порядку денного ЖМБ в Україні у воєнний час

Вивчені уроки

Досвід впровадження Україною порядку денного ЖМБ під час поточної російської збройної агресії пропонує рідкісний приклад інституціоналізації, регіоналізації та локалізації в умовах неперервної війни. На відміну від країн, які ухвалили Резолюцію РБ ООН 1325 у постконфліктний період, Україна впроваджувала ЖМБ, одночасно перебудовуючи свої системи безпеки, правосуддя та державного врядування в надзвичайних умовах, що загрожували її існуванню. Це призвело до прискорених інституційних змін, нерівномірної, але значущої локалізації та структурованої інтеграції між державою та громадянським суспільством. Це також виявило структурні вразливості, доречні для інших країн, які постраждали від конфлікту. Український приклад дає кілька аналітично важливих уроків для урядів, багатосторонніх інституцій, донорів і партнерів із впровадження принципів ЖМБ:

1. Криза може стати каталізатором інституціоналізації ЖМБ за наявності політичної волі

Початкове залучення України до порядку денного ЖМБ стало результатом екстреної мобілізації у 2014 році, яку здійснювали громадянське суспільство, орієнтовані на реформи політичні діячі/ки та міжнародні партнери, що надавали підтримку, після вторгнення Росії в Україну, незаконної окупації та спроби анексії частини української території, включно з Кримом. Інституціоналізація прискорилося лише тоді, коли ці суб'єкти перетворили нагальність кризи на структурні реформи, зокрема шляхом поетапного розроблення НПД. Основний висновок полягає в тому, що саме наявність вмотивованих суб'єктів, а не сам факт війни, уможливила таке швидке перетворення кризи на політичні зміни в екстремальних умовах.

Вивчений урок: міжнародні суб'єкти та держави, які постали перед конфліктом, не повинні розглядати умови конфлікту як непридатні для інституціоналізації ЖМБ. Натомість їм варто виявляти й підтримувати суб'єктів змін, наприклад, через скоординовані коаліції уряду та громадянського суспільства, щоб інтегрувати ЖМБ у ширші трансформації у сфері безпеки та державного врядування.

¹²⁵ Херсонська міська рада, 2025. «У Херсоні відбувся стратегічний круглий стіл "Херсонщина 1325: результати комунікації та стратегія сталості"». Херсонська міська рада, 31 жовтня. <https://miskrada-ks.gov.ua/news/u-hersoni-vidbuvsya-strategichnyi-kruglyi-stil-hersonshhyna-1325-rezultaty-komunikaciyi-ta-strategiya-stalosti/>

¹²⁶ Херсонська міська рада, 2025. «На Херсонщині продовжилася комунікаційна кампанія "Жінки, мир, безпека": партнерство з Коаліцією "Херсонщина 1325"». Херсонська міська рада, 18 листопада. <https://miskrada-ks.gov.ua/news/u-herson-ye-partnerom-kemerciesoalicyi-1325-hersonshhyna/>

¹²⁷ Шемер Андрій. «Резолюція 1325 — фундаментальний інструмент для постраждалих регіонів в умовах війни». Pechera.info, 15 жовтня, 2025. <https://pechera.info/news/879-andrii-semer-rezolucija-1325-fundamentalnij-instrument-dlia-postrazdalix-regioniv-v-umovax-viini.html>

¹²⁸ Департамент сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації, 2025. «Чернігівщина реалізує резолюцію Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека": підбито підсумки моніторингу за 2025 рік». Департамент сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації. <https://dsms.cg.gov.ua/index.php?id=538183&tp=0>

2. Громадянське суспільство, особливо місцеві ОГС, очолювані жінками, можуть бути структурними виконавцями

Визначальною рисою прогресу України у сфері ЖМБ стала центральна роль очолюваного жінками громадянського суспільства як виконавця та суб'єкта, що формує порядок денний. Українські жіночі організації еволюціонували від служб екстреного реагування до інституційних партнерів, які впливають на розробку НПД, механізми реагування на СНПК і планування відновлення. Їх довгострокове залучення на всіх етапах створило безперервність між реагуванням на кризу та реформою державного управління. Низові жіночі організації часто є основними рушіями реалізації порядку денного ЖМБ на місцевому рівні. Однак моделі фінансування залишаються невідповідними операційній відповідальності: місцеві жіночі організації продовжують отримувати непропорційно малу частку гуманітарного й безпекового фінансування. Цей розрив породжує структурну суперечність між риторикою та практикою.

Вивчений урок: донорам варто перейти від проектних грантів до сталої інституційної підтримки місцевих жіночих організацій, збільшивши пряме фінансування та формалізувавши участь громадянського суспільства в системах моніторингу й оцінювання. Так само стійкість у реалізації ЖМБ залежить від інституціоналізованого партнерства між державою та громадянським суспільством. Тому держави повинні розвивати спроможність місцевих і регіональних органів влади самостійно керувати реалізацією порядку денного ЖМБ. Усім сторонам потрібно створювати й підтримувати координаційні платформи для обміну досвідом і розвитку регіональних Коаліцій 1325.

3. Реагування на СНПК має бути інституціоналізоване в усіх секторах

Реагування України на СНПК еволюціювало від документування громадянським суспільством до часткової інституціоналізації і, зрештою, до міжсекторної інтеграції під час повномасштабного вторгнення. Рамкова програма співпраці між ООН і Україною щодо СНПК сприяла міжвідомчій координації та залученню національних експертів/ток до систем юстиції, охорони здоров'я та соціального захисту. Основною структурною зміною став перехід від підходу, орієнтованого лише на правосуддя, до інтегрованої системи, в основі якої лежать інтереси постраждалих. Ця модель демонструє, що управління у сфері протидії СНПК є найефективнішим тоді, коли притягнення до відповідальності, захист і комплексна підтримка інституційно пов'язані.

Вивчений урок: держави повинні створити міжсекторні механізми реагування на СНПК та пов'язати заходи з притягнення винуватців до відповідальності з комплексною підтримкою постраждалих. Міжнародним партнерам варто надавати пріоритет створенню інституціоналізованої міжвідомчої системи, а не фінансуванню окремих проєктів.

4. Практичне залучення жінок до сфери оборони та безпеки може стати каталізатором структурних реформ

Різке зростання кількості жінок, які добровільно вступили до Збройних Сил України під час повномасштабного вторгнення, прискорило реформи, що розпочалися ще в мирний час. Серед них — юридична та фактична рівність у службі, запровадження політики щодо боротьби з домаганнями, пристосування обладнання й інфраструктури до потреб жінок, а також створення посад радників/ць із гендерних питань у збройних силах. Операційна необхідність змінила інституційні стимули та зменшила спротив змінам. Тим часом ветеранки стали помітними у сферах ветеранських справ, постконфліктної інтеграції та розмінування. Це свідчить про те, що участь жінок у секторах безпеки змінює інституційну політику в умовах мобілізації.

Вивчений урок: програми реформування сектора безпеки мають розглядати гендерну інтеграцію як реформу операційної готовності, а не лише як формальне виконання вимог. Постконфліктне відновлення та розбудова миру мають цілеспрямовано залучати ветеранок і лідерок як агенток змін і гарантувати, що специфічні потреби й пріоритети жінок визначають планування та політику.

5. Міжнародні партнерства й адвокація жінок посилюють внутрішнє впровадження ЖМБ і формують глобальні норми

В Україні міжнародні партнерства (зокрема з ООН, ЄС, НАТО тощо) мали вирішальне значення для підтримки та переорієнтації порядку денного ЖМБ під тиском війни. Технічна та фінансова підтримка допомогла Україні масштабувати гендерно чутливі системи навіть під час конфлікту. Водночас українські лідерки використовували міжнародні форуми для впливу на глобальні порядки денні. Наприклад, їх адвокація щодо допомоги та репарацій особам, які пережили СНПК, і гендерної інклюзивності в мирному процесі позиціонувала Україну як суб'єкта, що формує норми ЖМБ, а не лише як отримувача допомоги.

Вивчений урок: зовнішні суб'єкти мають сприяти партнерствам, які одночасно розширюють можливості національних діячів/чок і дозволяють місцевому досвіду визначати міжнародні стандарти. Держави можуть використовувати глобальні платформи (зокрема заходи Сесії Комісії зі статусу жінок, засідання Генеральної Асамблеї ООН, дебати Ради Безпеки, саміти НАТО й інші міжнародні конференції), щоб висвітлювати внутрішні інновації у сфері ЖМБ і гарантувати, що голоси жінок допомагають визначати політику під час та після конфлікту, а також забезпечувати справедливий і сталий мир.

6. Актуальність і ефективність Національного плану дій можуть змінюватися в контексті суттєво змінених обставин

Станом на 2022 рік Національний план дій більше не відповідав викликам і поточній ситуації, яка суттєво змінилася з початком повномасштабного вторгнення Росії. Наприкінці 2022 року український уряд скоригував НПД, зокрема розширивши коло основних цільових груп. У результаті багато людей у вразливих ситуаціях, які раніше не були помітні в документі (наприклад, сім'ї військовослужбовців, колишні військовополонені тощо), опинилися в центрі уваги заходів.

Вивчений урок: ефективність реалізації порядку денного ЖМБ залежить від актуальності затвердженого НПД. Якщо обставини суттєво змінюються, документ має бути переглянутий і перезатверджений на всіх рівнях: національному (як стратегія), регіональному та місцевому (як операційна діяльність). Це гарантуватиме, що його виконання залишатиметься високоефективним.

7. Участь жінок має бути інтегрована в процес відновлення та розбудови миру з самого початку

Досвід України показує, що жіночі організації та лідерки є не лише тими, хто реагує на потреби воєнного часу, а й архітекторками відновлення та розбудови миру. Їх залучення пов'язує підзвітність, безпеку людини, стійкість громад і гендерну рівність, демонструючи, що відновлення не може зводитися лише до фізичної відбудови. Ветеранки, які стали активістками після подолання гендерних бар'єрів у збройних силах, зараз беруть участь у реінтеграції ветеранів/нок і розмінуванні. Водночас підготовлений українськими жінками Маніфест із 10 пунктів щодо справедливого та сталого миру в Україні цитується на найвищих міжнародних політичних форумах як концепція, що захищає безпеку людини, гендерну рівність, підзвітність та інклюзивне відновлення. Ці ініціативи ілюструють, що жінки створюють змістовні політичні програми щодо того, яким має бути справедливий мир.

Вивчений урок: міжнародним партнерам і державній владі варто формально залучати жіночі організації, ветеранок, захисників/ниць прав постраждалих і місцевих лідерок до процесів відновлення та розбудови миру. Їх участь має бути інституціоналізована в донорській координації, плануванні відбудови, механізмах правосуддя перехідного періоду, реінтеграції ветеранів та інших суміжних сферах. Механізми відновлення, які не враховують досвід жінок, можуть призвести до поновлення нестабільності та підриву основ сталого миру.

Структурні вразливості та «сліпі зони»

Український досвід виявляє обмеження, які мають аналітичне значення для майбутніх моделей впровадження підходу ЖМБ у різних контекстах:

1. Залежність від донорів і ризики, пов'язані зі стійкістю

Значна частина інфраструктури ЖМБ в Україні спирається на міжнародне фінансування. Як наслідок, скорочення донорського фінансування призвело до серйозних збоїв у роботі багатьох служб допомоги особам, які пережили СНПК та ГЗН. Ці скорочення зупинили більшість програм із запобігання ГЗН і змусили організації скорочувати персонал. У результаті робота України за напрямом ЖМБ виявилася вразливою до змін у зовнішньому фінансуванні. Отже, у міру коливань інтенсивності конфліктів або зміни геополітичних пріоритетів загрози стабільності зростають.

Вивчений урок: довгострокова консолідація ЖМБ вимагає поступової інтеграції в національні бюджетні норми та планування для зменшення залежності від донорів. Донори повинні підтримувати стратегії перехідного періоду (наприклад, багаторічні джерела фінансування) з метою зміцнення внутрішньої фінансової відповідальності за реалізацію програми ЖМБ. Насправді другий НПД України перейшов до 88% фінансування з місцевих бюджетів (порівняно з 11% у першому НПД), 12% із зовнішніх джерел (порівняно з попередніми 88%), залишивши 0,5% для державного бюджету.¹²⁹

2. Прогалини в представництві в офіційних мирних процесах

Хоча українські жіночі організації та лідерки формували політику й глобальну адвокацію, їх представництво в офіційних переговорах високого рівня залишається непослідовним. Інституціоналізація на секторальному рівні автоматично не перетворюється на включення до дипломатичних процесів високого рівня.

Вивчений урок: міжнародні посередники та держави-гаранти повинні інтегрувати критерії участі жінок у структуру мирного процесу. Держава, яка впроваджує порядок денний, також має створити структурні механізми (наприклад, квоти) для забезпечення офіційних місць для жінок за столом переговорів. Забезпечення присутності переговорниць із самого початку може допомогти подолати розрив між внутрішніми зобов'язаннями щодо ЖМБ та мирними переговорами.

3. Ризик обмеженого визначення безпеки

Фокус воєнного часу на СНПК і військовій службі, хоч і необхідний, ризикує затьмарити інші аспекти ЖМБ. До них належать, наприклад, структурна гендерна нерівність у сфері економічного відновлення й участі в державному врядуванні, а також базові потреби жінок у безпеці, як-от запобігання домашньому насильству. Загалом пріоритети допомоги у воєнний час акцентують увагу на питаннях, пов'язаних із бойовими діями, потенційно послаблюючи інші програми.

Вивчений урок: планування постконфліктного відновлення має чітко перебалансувати порядок денний ЖМБ. Це означає посилення ресурсів для запобігання домашньому насильству, економічного відновлення жінок і програм інклюзії, які виходять за межі нагальних питань безпеки. Комплексний підхід до ЖМБ гарантуватиме, що здобутки в одній сфері (наприклад, жінки в армії) не відбуватимуться за рахунок інших (наприклад, робочі місця та права цивільних жінок).

4. Реалізація порядку денного ЖМБ як соціальної програми, а не частини безпекової політики

Зобов'язання України щодо принципів ЖМБ початково належали до сфери Міністерства соціальної політики, яке від самого початку зіткнулося із серйозними викликами під час їх реалізації. Ці виклики відображали обмежену політичну вагу та ресурси, доступні початковій структурі координації ЖМБ, труднощі із забезпеченням міжвідомчої координації та нерівномірну спроможність реалізації на регіональному та

¹²⁹ Kähkönen, Merja. 2025. "Transformative Peace for Women in Ukraine? Implementing the WPS Agenda in a War." *International Affairs* 101 (6): 2019–2036. <https://doi.org/10.1093/ia/iaf186>

місцевому рівнях. Це призвело до фрагментованого впровадження та створило ситуацію, за якої місцеві постачальники/ці послуг і громадські організації були змушені розв'язувати ці питання на місцевому рівні.

Вивчений урок: реалізація ЖМБ має охоплювати всі відповідні міністерства за умови координації на найвищому рівні. В Україні передання повноважень із нагляду за реалізацією ЖМБ до Офісу Віцепрем'єр-міністра й Урядової уповноваженої надало йому більшого авторитету. У ширшому плані віднесення ЖМБ виключно до сфери соціальної політики ризикує звузити його роль до надання послуг і полегшує для донорів та політиків можливість розглядати його як другорядний на противагу «традиційним» безпековим пріоритетам. Урок полягає в тому, що підтримка осіб, які пережили насильство, запобігання ГЗН, участь жінок і гендерно чутливе відновлення є питаннями безпеки. Підвищення рівня координації ЖМБ до міжвідомчого рівня гарантує, що цей порядок денний буде інтегрований в оборонну, безпекову та зовнішню політику, а не розглядатиметься як периферійна соціальна проблема.

Ці стратегічні уроки ілюструють, що навіть у надзвичайних умовах зобов'язання щодо принципів ЖМБ можуть бути втілені в конкретні інститути й норми за наявності лідерства та координації. Вони також підкреслюють важливість планування довгострокової сталості, інклюзивних процесів і збалансованого порядку денного у той час, коли держави, які постраждали від конфлікту, рухаються до відновлення та миру.

АВТОРКИ

Марія Желтуха є експерткою з питань міжнародного права, яка працює на перетині міжнародного права захисту прав людини, міжнародного гуманітарного та кримінального права, із фокусом на гендерних питаннях. Вона обіймає посаду проектної аналітикині з міжнародного права в ПРООН, надаючи експертну підтримку Офісу віце-прем'єр-міністра України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції у сфері протидії сексуальному насильству під час конфлікту та сприяння гендерній рівності в контексті європейської інтеграції України. Вона має ступінь магістра права (LL.M.) з міжнародного права захисту прав людини Лундського університету, та ступінь магістра права (LL.M.) з міжнародного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Ярина Волошин очолює відділ комунікацій у «ЮрФем». Вона має дві вищі освіти за спеціальностями «Історія» та «Публічне управління та адміністрування». Є співавторкою досліджень та навчальних курсів з гендерної рівності, розвитку внутрішніх політик, прав людини та громадянської участі та десятків лекцій і семінарів на ці теми. Цільовими аудиторіями зазвичай є громадські активісти/ки, депутати/ки, молоді люди, представники/ці малого бізнесу. З 2026 року вона є запрошеною лекторкою у Київській школі економіки. З 2015 по 2019 рік вона керувала культурними та соціальними проектами в різних громадських організаціях. У 2018 році працювала у відділі сімейної політики Департаменту соціального захисту населення Львівської обласної державної адміністрації.

Катерина Шуневич - членкиня правління "ЮрФем", керівниця Аналітичного центру організації. Захистила ступінь докторки філософії в галузі права, є асистенткою кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Кілька років працює у сфері захисту прав жінок.

право у Болонському університеті за програмою "Erasmus+" (2018) та була учасницею Програми стажування в Апараті Верховної Ради України – Відділ зв'язків з органами правосуддя (2019). В межах професійних інтересів брала участь у наукових дослідженнях у Вроцлавському університеті (2020) та Університеті Альберти (2022). У 2022 році – лекторка авторського курсу "Гендерна рівність і права жінок в Україні" в Університеті Альберти (Канада).

Контакти

Для запитів від медіа пишіть
media@newlinesinstitute.org

Щоб дізнатись більше про процес публікування у
New Lines, пишіть
submissions@newlinesinstitute.org

Для інших запитів надішліть листа на адресу
info@newlinesinstitute.org

Адреса: 1660 L St. NW, Ste. 450
Washington, D.C., 20036

P: (202) 800-7302